Cseke Gábor

Lírai tőzsde

FONTOS VERSEK

IJK
Irodalmi Jelen Könyvek

Cseke Gábor

Lírai tőzsde:
FONTOS VERSEK

2006

Irodalmi Jelen Könyvek
Arad

TARTALOM

Szőcs Kálmán: ISTENEM, TELEFONÁLJ!
Cseke Gábor: NEM FOGADOTT HIVÁS

Forrai Eszter: ANNA ELSŐ FOGAI
Cseke Gábor: FIÚS LÁNYOK LÁNYOS ANYÁK

Ladányi Mihály: MIT CSINÁL MOST A HŐS?
Cseke Gábor: A TÚLÉLŐ

Böszörményi Zoltán: HAJNAL A TORONTÓI METRÓN
Cseke Gábor: ÉJFÉL ELŐTT A TORONTÓI METRÓN

Szabédi László: KÜLÖN KERÉK
Cseke Gábor: A VIHAR UTASAI

Avram Cyrill: ZONGORA
Cseke Gábor: FEJEMBEN CHOPIN

Ferencz Imre: MINT
Cseke Gábor: EGY ÉLET EGY HALÁL

Kercsó Attila: SELEJTEZÉS
Cseke Gábor: SZABADULÁS

Szabó T. Anna: UNDOR
Cseke Gábor: KÖRPECSÉT

Székely János: GALAMBOK
Cseke Gábor: MÁMOR

Veress Gerzson: HOLDTÖLTE
Cseke Gábor: HOLDTALANUL

Kenéz Ferenc: (ENNYI MARADT...)
Cseke Gábor: JÉGHEGY TE MINDENÜNK

Páskándi Géza: MEGY EGY EMBER
Cseke Gábor: EGY EMBER ÁLL

Kabós Éva: EZ IS
Cseke Gábor: EZ SEM

Szemlér Ferenc: MOST JÖN AZ ESTE
Cseke Gábor: AZ ESTE SZERTEFOSZLOTT

Salamon Ernő: EGYEDÜL, MINT AZ ŐRÜLT, MINT A GYILKOS
Cseke Gábor: HŰVÖS SIVÁR CELLÁBAN...

Kiss Jenő: KENYÉR ÉS BOR ÉS VÉRZŐ RÓZSÁK
Cseke Gábor: AHOL A VERSET ÍRJÁK

Gál Éva Emese: KÍVÜL?
Cseke Gábor: BELÜL?

Derzsi Sándor: NÓTA
Cseke Gábor: VIRRASZTÓ

Reményik Sándor: MINDENKI MEGY...
Cseke Gábor: MINDENKI MARAD...

Páll Lajos: AZ UTAZÁS
Cseke Gábor: INTEGETŐK

Komán János: ANYÁM SZELLEME
Cseke Gábor: ANYÁTLANUL

Vásárhelyi Géza: MAGÁN-KÖRMENET
Cseke Gábor: FELVONULÁS

Tóth István: DIÓ KUTYÁM
Cseke Gábor: MAGAM KUTYÁJA...

Lendvay Éva: HAZAMENNI
Cseke Gábor: ÁMOKFUTÁS

Balási András: HEH,
Cseke Gábor: HÍVŐ HITETLEN

Egyed Emese: KÉPESLAP
Cseke Gábor: KÓRLAP

Jung Károly: KÖNNYŰ SZÉL, DALLAM
Cseke Gábor: SZÉLCSEND, NÉMASÁG

Füzesi Magda: LÁZADÁS
Cseke Gábor: ALKU

Oláh István: MENEDÉK
Cseke Gábor: NINCS MENEDÉK

Balla D. Károly: SÁMÁNOK, VADÁSZOK, VALAKIK
Cseke Gábor: MINDENEK ÉS SENKIK

Bágyoni Szabó István: SZÉKELY KATONÁK IRAKBAN
Cseke Gábor: IRAKI KATONÁK A TARSÁGON

Dsida Jenő: MENNI KELLENE HÁZRÓL HÁZRA
Cseke Gábor: HÁZALNI TILOS

Ladik Katalin: KINEK VAN FÜLE HOZZÁ
Cseke Gábor: SÜKET FÜLEK

Markó Béla: INVOKÁCIÓ AZ ÁLOMHOZ
Cseke Gábor: MI FŐ AZ ÁLOMFAZÉKBAN?

Vári Attila: VERŐ FÉNY
Cseke Gábor: ÁRNYAK SIMOGATÁSA

Fábián Sándor: AHOL ÉN VOLTAM
Cseke Gábor: AHOL ÉN NEM VOLTAM

Sulyok Vince: SZÁMVETÉS BUJDOSÁSBAN
Cseke Gábor: A BUJDOSÓ SZORONGÁSA

Éltes Enikő: VONATOK
Cseke Gábor: MOST A JOBB MOST A BAL LÁB

Utassy József: MAJD ÖSSZEOMLOK
Cseke Gábor: HAPTÁKBAN ÁLLVA ELZUHANNI

Paizs Tibor: AZ ASSZONY ELJÖVETELE
Cseke Gábor: AZ ASSZONY TÁVOZÁSA

Balázs Tibor: ELÉGIA EGY KIÁLTÁSÉRT
Cseke Gábor: HIMNUSZ A HALLGATÁSÉRT

Ambrus Lajos: VIRRASZT
Cseke Gábor: ÁLMATLANUL

Kacsó Sándor: Ó, ÁLDOTT LUSTASÁG!
Cseke Gábor: Ó, ÁTKOZOTT HATÁRIDŐ!

Szonda Szabolcs: MIAZFIGURA
Cseke Gábor: SZERENCSEFI

Eörsi István: BELÉPETT A KERTI AJTÓN
Cseke Gábor: EGY AJTÓ BECSAPÓDOTT

Hizsnyai Zoltán: FRÜSTÖK A FÜSTBEN (a kokszolókemencék tetején)
Cseke Gábor: FOJTOGATÓ RŐT KÖD (egy salakhegy tövében)

Egyed Péter: VILLAMOSTEMETÉS
Cseke Gábor: VILLAMOSÉBRESZTÉS

Sróth Ödön: CSAPDA
Cseke Gábor: KIFUTÓPÁLYA

Cseke Gábor: VEZEKLÉS
Cseke Gábor: VALLATÓ ÉJSZAKA

A Bibliát, Gabi! Avagy mitől óv meg az akasztófahumor *(Válaszol: Cseke Gábor; kérdez: Gergely Tamás)*

„...ettől valahogy egyre inkább költőnek érzem magam...” *(Pavelka Orsolya Petra)*

Cseke Gábor lírai tőzsdéje *(Kristó Tibor)*

2005 nyarán fura gondolatom támadt: egy barokk templomban ülvén és Händel-muzsikát hallgatván, megszólalt a sekrestyében egy mobiltelefon és egyre makacsabbul követelte, hogy foglalkozzon valaki vele. Mígnem kikapcsolták.

Akkor eszembe villant a megboldogult, marosvásárhelyi Szőcs Kálmán egy szívbemarkoló verse, az isten telefonjára sóvárgó magányos ember gyötrelmeiről, s estére megszületett az ellen-verse. Azóta a magyar költészet tárházában lapozgatva keresem a feleselésre, kiegészítésre vagy továbbgondolásra szólító darabokat. E számomra Fontos verseknek ítélt gyűjteményből adok át kétszer ötvenet a nyilvánosságnak.

Csíkszereda, 2006. március 29.

Szőcs Kálmán:
ISTENEM, TELEFONÁLJ!

Napok óta vagyok némaságban,
nem beszélek senkivel, hát senki
sem beszél velem,
motorzúgás és benzin a világ,

némán égnek lelkem pattanásai
esténként, a piros petúniák.

Gyűlöltem azokat ott kint, és mégis
bánt, hogy nincsen hírem róluk,
elbújtam, de lesem, hogy csenget-e
valaki. Magány van és alku van,
nem teszem ki a tejesüveget, hogy a hölgy
rám kopogjon reggel: „Bocsánat, uram."

Emberhang kellene, az kellene,
amit utálok. Amire példa nincs, s mire
már nem lesz mentség. Kiáltanom kell,
tornyomban nincsen már harang,
várom hát, hogy a kagylóban, ott az
ajtó mellett, szelíd csengetés után

megszólal a hang.

Szőcs Kálmán (sz. 1942 – mh. 1973) a posztumusz megjelent, de még általa szerkesztett és átnézett Töklámpás c. kötetébe felvett emblematikus verse. Szorongásait, rajta mind jobban eluralkodó magányát vetíti ki benne szokatlan szuggesztivitásával.

Azóta kísért engem e kétségbeesett gondolatfutam képvilága, a kagyló mélyén fölbúgó, mindenható hang. Majd nemrég, egy templomi hangverseny félig álomba ájult délutánján, a hűvös homályban, valahol a sekrestye mélyén hosszan kicsöngött egy gazdátlan telefon...

Cseke Gábor:
NEM FOGADOTT HIVÁS

homálylott már szitált az este
a menekülő fényt kereste
a templom falán a sok szentség
kölyökangyal s az égi fenség
is elvonult vackára térve
mintha csak összebeszélve
kiürítve az isten házát
amíg a csillagport kirázzák
odafentről az éji fények
gerjesztői a víg legények
kik az urat magára hagyták
gondjaival s az időt múlatták

az öreg meg egyet töprengett
nem hitte hogy meg is pihenhet
kedve támadt fentről leszólni
valakinek kitárulkozni
hisz annyi minden nyomta lelkét
de őt mindig csak ünnepelték
imádták nem hallgattak rája
övé a menny hát csak csinálja
mit jónak vél dolgunk ezernyi
nem érünk rá kedvére tenni
de amit ő egyszer kitervelt
az valóra vált így hát felkelt
s a telefont kezébe véve
egy sor számot ütött a gépbe
amely valahol kicsengett szépen
csak úgy visszhangzott a fülében
válasz nem jött s magába nézett
látta amint egy levitézlett
öregúr diszkrét kosarat kap
hiába övé az égi ablak
s a kagylót csöndesen lerakta
tán el is szunnyadt virradatra

mobilomon reggel az írás
ÉN VOLTAM
NEM FOGADOTT HIVÁS

Forrai Eszter:
ANNA ELSŐ FOGAI

Két kis domb,
Két kis szikla,
Két kemény késhegy,
Két lapát,
Két villogó hold,
Két asztalláb,
Két virágszirom,
Gyökértelen virágbibék
Anna első fogai –
Még nem harapja
Csak csókolja
Az első ízeket
Falatokat
Anna fogai
Nevető sziklacsúcsok
Napfényes tengerben...

Forrai Eszter (sz. 1938) bár kislányának adózik derűs, életvidám Anna-verseiben, néhai jó Juhász Gyula annás jajai és sóhajai már végzetesen velőmig hatoltak, s ott, miként az ólom, lerakódtak, ezért számomra a napfényben nevető tengeri sziklacsúcsokat is befelhőzi a keserű nosztalgia.

Cseke Gábor:
FIÚS LÁNYOK LÁNYOS ANYÁK

mindig mindenhol ketten vannak
elválni sehogyse akarnak

életemben az annák s ilonák
csupa fiús lányok s lányos anyák

szerettem s ezért bántottam őket
sose értettem én a nőket

és most már ők sem értenek engem
jegesbarlang nőtt a szívemben

hol csöppre csöpp és vágyra vágy száll
annábbak minden ilonánál

és mindenki másnál ilonábbak
a nők mi mindent kitalálnak

szorongok fel sem érjük ésszel
míg vágyunk majd kettéfűrészel

annák tükrében felragyogni
ilonák szívében dadogni

bibényi lelkek oly esendők
szomorú szemek puha kendők

foguk zománca esti fényben
úgy csillog mint éjben az ében

Ladányi Mihály:
MIT CSINÁL MOST A HŐS?

Mit csinál most a Hős, merre kószál?
Miket beszél, ha mondandója van?
Sziszeg a Hős, akár szélben a nádszál,
vagy ökle fölé töpped szótalan?

Hozzászoktam a Hőshöz s nem felejtem:
ha megszült, legyen fölnevelni kedve.
Hajoljon rám, szeme legyen fölöttem,
ne révedjen folyvást a végtelenbe.

Sebhely legyen a Hősömön, ne érem,
s ne hivatalban térdepeljen, ám
igyon velem, vagy ha nincs pénze éppen,
ücsörögjünk kedvetlenül a téren
s bámuljunk együtt a nők után.

Ladányi Mihály (sz. 1934 – mh. 1986) szememben igazi népi hős volt; amolyan szegény-legény, aki olykor váratlanul fölbukkant a román fővárosban és megmerült az ismeretlen közeg pári élvezeteiben: pia, nők... És verset mondott. És mindenkit szeretett. Nem gyűlölködött. Köpcös, kopasz, kis magyar Che Guevara volt a szememben, aki immár nem lehetünk soha...

Cseke Gábor:
A TÚLÉLŐ

ki hős ki nem az egyszer úgy is eldől
csak élni kell s a perc majd ránktalál
megérint s lassan kicsúszik a kezedből
mielőtt valamit is mondanál

busa fején a seb sohase gyógyul
hiába koszlik s frissül fel a kötés
névjegyét nyújtja neked búcsúzóul
és minden szava csípősen epés

ha iszik is magában hajt föl ezt-azt
hadovájával versenyezni kár
reádpirít hogy múltadba ragadtál
te gyáva bunkó pedig az élet elszáll
s kurváktól hemzseg mindenütt a határ

Böszörményi Zoltán:
HAJNAL A TORONTÓI METRÓN

Örökkévalóságot keres szívem. Nos, megtalálja? –
Száll fel velem a kérdés a metró álmos vonatára.
Sikongó titkok iramlanak neki a durva-selyem
éjszakának, vetkőző fényreklámok leselkednek ím,

a vonat csatra zárt ablakán. Magány szimatol és rí
körbe! Fékpofák forró, fémes szorításban fogukat
csikorgatják, a lángba borult állomás-plakát előtt,
a dagadó betűk szerelvénye meghökkenve lassít.

Kipattan az ajtó, besétál rajta a lárma, táskák,
vágyak, tervek rövid ingujjban ülnek mellém a padra.
Elmém élesre töltve! Vacog a kerék, ráng alatta

a remény kettévágott teste. Milyen rejtjeles reggel!
Rám olvadt a félhomály, csuromvizes gondom és bajom.
Távolodó arc, jöjj, ülj mellém a robogó vonaton.

Böszörményi Zoltán (sz. 1951) költészete örök talányként kisért. Első kötetétől (Örvény-szárnyon, Litera, 1979) az Aranyvillamos legutóbbi szakaszáig (2005) ugyanaz a kérdés: miért ír? mi adott neki erőt, hogy ne hagyja abba? milyen élmények hangolják életre verseit? Kritikát ígértem neki, de szégyenszemre többször is beletörött a bicskám. A torontói metrón utazva ágaskodott föl bennem a ráérzés: a verset élni, megélni nem elég ugyan, de kell, de kell!

Cseke Gábor:
ÉJFÉL ELŐTT A TORONTÓI METRÓN

mellettem nyitva a reggeli ingyenújság agyonolvasva halálosan
fáradt benne a város tegnapi élete kiterítve elfeledve
nem kell már senkinek az éjjeli huzat életre cibálná
meglibben lanyha szárnyán s aláereszkedik a padlón elterül

tudom a célt hová a robogás visz s vakon nézek magamba
az ablakok rálátnak múltamra jelenemre tilos ki-behajolni
kifosztott göcsörtös szilvafa borzongva áll mért nem üzen értem
vélt kalandjaim színhelye volt éjjeli menedékem árbockosaram búhelyem

az ablak itt-ott foltos de minden látszik s máris tovafut
ez itt egy állomás újabb kiszállók a szerelvény maholnap kiürül
talán már én sem vagyok rajta csak még nem szálltam le

még remélek bár éjfélre jár s már minden kong a magánytól
ködlik az ismeretlentől iramlik a váratlan fordulattól
mi jöhet még a sínek sírnak s közeledünk közeledünk közeledünk

Szabédi László:
KÜLÖN KERÉK

Mikor születtem, kész volt a világ;
tudásomnak volt híja, nem az égnek,
tudatlanságom láttatott hibái
Ott is, hol lelkesedtek már a vének.

Soká hitette velem valami,
hogy küldetés az én megszületésem:
az ó világon kijavítani,
ami rosszul van, vagy nincs jól egészen.

Sokáig ünnepeltem úgy magam
– táplálta büszkeségemet alázat –
mint alkatrészt, melyre szüksége van
a mindenséget összetartó váznak.

Országokat bejártam; otthon is
– látszatra tétlen – ott se ültem resten,
betűk világába merülve is
a helyemet, a helyemet kerestem!

Hiába. Ép, egész, tökéletes
a pokol is, a föld is és az ég is.
Hadd járjon a világ! Fölösleges
külön kerékként elkeringek én is.

1940

Szabédi László (sz. 1907 – mh. 1959) fölösleges embere a szereptévesztés tragédiája. Úgy akar alázatos alkatrésze lenni egy bonyolult szerkezetű világnak, hogy tulajdonképpen, titkon főszerep jusson neki, vagyis nélküle lehetőleg összedőljön a mindenség. De a mindenség ennél sokkal több lábon áll...

Cseke Gábor:
A VIHAR UTASAI

vitorlabontás közben feltámadt a szél
kezünkből kitépett vásznat kötelet
s mellen taszított mint a kocsmai duhaj

lökés lökés után jött ellenállhatatlan
hullámokba oltva bőgve hánykolódó
hajónkra támadt és mi meglapultunk

mint egerek a lyukban zsák mélyén
szuszogó lisztben dehogy emeltük
volna fel tekintetünket fájtunk

magunkban a ránkmért gyávaságtól
reszketve csak álmodtuk valamikor
hogy minden lehetnénk a kivont kard

kicsorbult megrepedt bojtja szutykos
lett szennyes kezünktől mákszemnyi túlélők
vagyunk isten markában mikor ejt le végleg

csak ő tudja vagy tán ő sem
velünk kering a nagyidő táncába lökve
fölöttünk a téveteg ég is viháncol

Avram Cyrill:
ZONGORA

A nőm itt zongorál mögöttem,
karácsonyra kapta ezt a gyönyörű hangszert,
hozomra vettem,
és fogalmam nincs, miből adom meg,
de ettől valahogy egyre inkább
költőnek érzem magam,
mert nem leltem még olyan poétára,
aki ne lett volna szegény vagy eladósodott.
Így van ez rendjén, nyilván ez kell ahhoz,
hogy kibújjon belőlünk egy-két keserves költemény.
Most lesz egy év, itt játszik majd mögöttem,
én meg borzongok, mert fölöttem, köröttem,
mint valami madárraj a téli égen,
úgy kering majd ezer hangja.
Asszonyi hangok,
zongorazengés harangzó poharában.
Mi kell még a túléléshez?

041229
(Andrassew Iván fordítása)

Avram Cyrill (sz. 1952) a fordító felfedezettje, akinek a versei, Andrassew szerint „legalább annyira az enyémek, mint az ő művei”. És mikor egy olvasó jelezte neki, hogy talán ilyen költő nem is létezik, a válasz ez volt rá: „minden létezik, amiről én beszélek. Ezt vagy elhiszik egy írónak, vagy nem is érdemes olvasni.” A Zongora című vers olvasása óta éjjelente azóta is muzsikát hallok, dúdolok, az álmaim dallamok hullámai közt szövődnek s foszlanak semmivé, tűnnek át hol önmagukba, hol önmaguk ellentétébe, s addig ostromolják tudatom révén a dobhártyám reflexeit, hogy kénytelen voltam versbe oltani.

Cseke Gábor:
FEJEMBEN CHOPIN

ott ül szunnyad a bal tekében vagy tán a jobban nem tudom
régen volt mindez olyan régen se éjjelem se hajnalom
nem volt a szomszéd zongorista ízekre szedve sulykolta be
agyamba minden idegembe milyen a chopin-i zene
hányszor ébredtem reggelente etüdök gyors futamain
félálomban békétlenkedve a megrabolt csönd romjain
és chopin szárnyalt szökellt indulók ütemére dübörgött
hallgattam sose szóltam reméltem elviszi az ördög
szomszédomat ki életét arra tette fel nagy merészen
hogy elássa magát e zene föltétlen bűvöletében
csak őt és csakis őt játszotta ujjai meg nem pihentek
csak olykor hagyta abba ha enni vagy hugyozni ment el
de nekem már akkor is chopintól zúgott a fülem s a zene hiánya

átköltöztette őt a szomszédból az én szobámba
s bár régen elhagytam már gyerekkorom szagos hodályát
s szomszédom is magával vitte chopin varázsos muzsikáját
ahol a fjordok csöndje s a tenger rianó jégben alszik
azóta sem tágít a fejemből és harsogva morajlik

Ferencz Imre:
MINT

A próza langyos lábvize volt csak minden irás.
Lefolyt a lefolyókon, a kanálisokon. Mit irtál?
Hogy megjött a tavasz, hogy árad, hogy aszály van?
Nem cipeltél homokzsákot, és nem sirtál esőcseppeket.
Mit irtál? Fohászt sem, fenyegetést sem, feljelentést
sem Istenhez. Mit irtál? Hangya-betűk és tetű-betűk
terelője voltál a papír sivatagában, krónikás, homok
keljfeljancsija...

Sziklákat kellett volna görgetned, mázsás,
tonnás szavakat, és üvöltened, megszakadásig,
mint egy szabadulóművész, mint egy súlyemelő!

(2003. december 14.)

Ferencz Imre (sz. 1948) mindenért magát vonja felelősségre, ezért különösen szeretem és odafigyelek rá. Ő annak a művésze, hogy saját magától kérdezzen, és ezzel rámkényszeríti a módszert: ha tudni akarom, mi van velünk, ne mástól kérdezd...

Cseke Gábor:
EGY ÉLET EGY HALÁL

jól elfutott velünk az élet s mellette mi magunk
a nyelv mit ránk hagytak s magunkba szívtunk ma csúnyán ránkdadog
megroggyant térde gerince félek még összeomlik
kinek a szó kinek a szóköz ami egy volt ma szétszakadt
mondjuk csak mondjuk hát a magunkét lelkesen
belülről hallgatózva mi írunk mi olvasunk mi vetjük a keresztet
bámuljuk a szakadék mélyét melynek szélétől már
csak egy lépés már csak egy fél egy negyed
egy élet egy halál választ el

a választ elfeledtem a szavak szétbogárzanak hová szöktök
hálátlanok szolgáim vagytok mindhalálig
s mig végül rendre somfordálva mégis visszajönnek s összegyűlnek
kegyes szemlét tartva felettük belémdöbben
jó-jó de mi volt a kérdés

Kercsó Attila:
SELEJTEZÉS

Gyűjtöttem eddig: követ, bogarat,
Bélyeget, cimkét, napfogyatkozást.
A számtalanból melyik a kacat?
Sorra kerülhet a válogatás.

Ha rabbá tettek rideg tárgyaim,
A szabadulás kegyetlen, nehéz.
Selejtté válhat mi dédelgetett?
A tudat moccan, de nem fog a kéz.

Értelem rostál, csak lényeg marad,
– hordalékától búcsúzó folyó –
Eltünedeznek a kis csónakok,
Kíséret nélkül úszik a hajó.

Lim-lommá válik féltett gyűjtemény,
Gyönggyé nemesül, ami megmarad.
Ecsetvonásba kényszerül a táj,
Egészet játszik, ami csak darab.

1991. IV. 11.

Kercsó Attila (sz. 1939 – mh. 2008) töprengő strófái járványosak, könnyen megfertőzik az embert, s utána nehéz a kilábalás. De meg kell próbálni, s itt is ő az, aki mutatja az utat...

Cseke Gábor:
SZABADULÁS

könyvtárba zártam magam észrevétlen
megrakott polcok strázsálják az álmom
könyvek gerince világít a sötétben
amit keresek már-már alig találom

fejemre nőttek mint pimasz cselédek
a házirendben régóta nincs szavam
olyan ez mint a börtönélet
szabad vagy de az ajtó zárva van

gyomlálni kéne a férgesét kidobni
kemény szívvel rezzenéstelen arccal
mintha csak fahasábok lennének
beérni a sovány vigasszal

hogy nem lehet tiéd a világ minden könyve
nem építhetsz belőlük palotát
se piramist polcaid közt úgy nézzél körbe
mintha nem is várnának odaát

Szabó T. Anna:
UNDOR

bogár fekete háta földrög a lefolyóban
nyomkodni puszta kézzel átfér-e belefér-e
két megspórolt konyakmeggy a zsebben szétlapulva
benyúlni tapogatni langyos ragacs a vére
véletlen belekapni egy idegen hajába
ahogy a zsíros fejbőr köröm alá szalad
homlokkal nekimenni egy vastag szemüvegnek
érezni hogy a lencse reccsenve beszakad
betonon orraesni megfordulni a földön
a meleg vér az arcon a fül felé folyik
szúnyogot pókot ölni hánykolódni az ágyban
szennyes folyóban úszni vergődni hajnalig

Szabó T. Anna (sz. 1972) remek verse mintha bűnügyi fotó lenne, animációval kombinálva. Valósággal provokálja az embert, hogy besoroljon mellé, és ott feszítsen, vele együtt, mintha közösen másztak volna meg egy magas hegyet. Egy biztos: az ő verse nélkül nem születtek volna meg az alábbi sorok.

Cseke Gábor:
KÖRPECSÉT

néhányszor már-már örökre elbúcsúztam
életemtől azt hittem vége ebből kiszállok
aztán este valahogy mégis elaludtam
magam gyűlölve hajtogattam: még várok
pedig semmi se változott a mocsár szaga
tovább facsarta orrom a napok is rámrohadtak
már csak a megszokás vetett haza
csupa szorongás fetrengés görcs és légszomj
elegye volt a legtöbb éjszaka
életem filmjét játszottam volna vissza
kivágni azt mi benne árulás és gyalázat
de sehol se leltem megfelelő ollót
pedig hányszor felforgattam érte a házat
a filmszalagot így muszáj elfogadni
gyáva szívem körpecsétje rajta:
ezt már csak szerteszaggatni lehetne
de jobb ha az ember míg él bevallja

Székely János:
GALAMBOK

Mért szállanak, hová repülnek,
Minek köröznek, Istenem,
Ezek a hófehér galambok
Ezen a tintakék egen?

Mért rajzanak a hűs magasba?
Milyen hatalmak rendelik,
Hogy ott csillogva és ragyogva
Róják gyönyörű köreik?

Mondják, az állati világban
Az éhség és a félelem
Szavára mozdul, ami mozdul,
És minden más elégtelen.

Hát tévedés! Naponta jönnek,
S nem űzi őket soha más,
Csak maga ez az örömittas
És diadalmas szárnyalás!

Ó, bárcsak tudnék még repülni,
Róhatnám számtalan köröm
Oly örömszerző repüléssel,
Amelyet látni is öröm,

Repülni, ahogy ők repülnek,
– Oly céltalanul, Istenem –,
Ezek a hófehér galambok
Ezen a tintakék egen.

(1965)

Székely János (sz. 1929 – mh. 1992) versgondolataitól minduntalan beindult bennem a szakmai irigység: hogyan lehet a legnyilvánvalóbb és legegyszerűbb kérdéseket föltenni úgy, hogy bár tulajdonképpen válasz nélkül maradnak, az az érzésünk támad, hogy már nincsenek is kérdéseink.

Cseke Gábor:
MÁMOR

az erdő fölött szárnysuhanás lebegve
száll velük egy lelkes kis csapat
sárkányrepülők lendülnek végtelenbe
senki se mondja fogd vissza magad
alájukforog minden amit mi itt a földön
görcsös kezünkkel csak szorongatunk
fölöttük kinyílt semmivé vált a börtön

kapuja mindjárt égbe juthatunk
a lélek oly kicsiny szemünk mélyén is elfér
pupillánkon át olykor ki-kiröppen
rakoncátlanul messzire csatangol
illanni készül táguló körökben
bolond ki feljutott és visszatérne máris
kőként hull vissza mígnem józanul
vele zuhan az élet és a vágy is
s az este hűs cellájába vonul

Veress Gerzson:
HOLDTÖLTE

Csillaggal sarkantyúz a menny
– kezdhetnénk így is a mesét –
s ég alján ha hajnal csobog,
elmossa az éj szennyesét,
mely tépetten himbál alá,
napsugársál a fogason,
meggyekkel világít a kert,
lobban, lába kél, eloson.

Pipacsok nyitott sebei
vérzik fel a búzamezőt
– mintha suhannál széltiben –
zöldből szőkébe zendülőt,
mert kétszerkettő ez a nyár,
halk áramán már ősz dereng
míg ablakodban gyertya ing,
huzat denevérszárnya leng,

s jön a virágfojtogató,
a testtelen és nevenincs,
kulcsrazárt ajtónk fölszakad,
elhúz fölöttünk a kilincs;
ma önkéntes holdtölte van
s míg párzik fönn a félelem,
sikolyra fenten azt lesem,
mint él le engem életem.

Veress Gerzson (sz. 1956, Sepsiszentgyörgy – mh. 1998, ugyanott) egyetlen megjelent kötettel igazolt át a túlvilágra, s pár év múlva édesapja, Veress Dániel író is követte. Egyszer nagyon megsértettem önérzetét, kincstári fegyelmet kérve számon, és éppen őrajta, a szabadosság ígéretes lovagján, akinek túlságosan is reményteljesen felfutó ifjúkorát korán lehervasztotta a kór, a gyógyíthatatlan betegség, majd a tragikusan önhatalmú és -kezű áttűnés a Semmibe...

Cseke Gábor:
HOLDTALANUL

megették holdunk' a kutyák
üvöltve tépték szanaszét
s csillag eltévedt sugarán
mentette át magát az ég
hogy ránk ne dőljön sátorát
vad szelek támasztják alá
vakon járjuk az utcabált
mintha hold fénye hullna rá

mert holdtalan’ is lelkesülten
várjuk: nappal legyen megint
az éj bugyraiba merülten
víg élet zajlik odakint
minden oly mélykék mint a tinta
és mélyfekete mint a gyász
de te már nem fordulhatsz vissza

hátad mögött kigyúl a ház

láng nélkül ég csak füstje van
tüdődbe tódul fuldokolsz
sosem látlak már boldogan
pedig talán még visszaszólsz
míg összedőlnek a falak
alattuk jól befüstölődsz
a holdra sok-sok eb ugat
kurva nyarat kerget az ősz

Kenéz Ferenc:
(ENNYI MARADT...)

Ennyi maradt.
Ülünk a jéghegy körül.

Ennyi a birodalmunk.
Volt, amit elveszítettünk.
Volt, amit elvettek tőlünk.
Ennyi a mienk. Ennyi maradt.
Ez a hét-nyolcad rész
a víz alatt.

Kenéz Ferenc (sz. 1944) mindig elsősorban mint költő izgatott, naivnak álcázott, roppant bonyolult és felkavaró költészetével. Az (Ennyi maradt...) különösen azért izgalmas, mert mig költészetének veleje igazából ama hétnyolcad víz alatti rész, e miniatűrje maga a hánykolódó víz fölött őrködő matróz az árbockosárban.

Cseke Gábor:
JÉGHEGY TE MINDENÜNK

egész életünket maradék belátható jövőnket tettük fel rád
még ha el is olvadsz szép lassan végzetünkként akár a hűlt remény
te vagy a végső menedék a mentősök kezében imbolygó hordágy
fehéren felszikrázó lelkünk mélyéről előbukó költemény

vagy az alfa és az omega is tán hiszen e kettő bilincse egy
egyik a másikat vonszolja magával egyszerű mint az egyszeregy

de hogyha itt a vég hát akkor valahol kéznél lehet a kezdet
jövőbe hajszol ez a gyötrelmes panasszal terhes visszaút
jéghegy te mindenünk mi elbírunk akárhány keresztet
ha hirnökeid lehetünk és nem vértanúk

Páskándi Géza:
MEGY EGY EMBER

Megy egy ember. Vajon hova?
S honnan vajon? Van otthona?
Megy egy ember. Vajon elér
Oda, ahol csahol a cél?

Megy egy ember. Ki tudja, hol?
Banános délen bandukol,
Vagy ösztövéres északon,
Tócsán, jegen át, évszakon.

Megy egy ember. Ki tudja, mit
Keres s keres-e valamit?
S ha nem keres, hát mért megyen
Konokul annyi völgy-hegyen?

Megy egy ember, s amit talál,
Több lesz, mint az okos halál?
Sós verejték vajon felér
Azzal, amit kínál a cél?

Megy egy ember. Ki tudja, hol,
S hogy megpihen-e valahol,
Hány éve jár, mi a neve,
Van-e szülendő gyermeke?

Megy egy ember. Mit se tudok.
Sarkában hű kutya: az ok.
Előtte abrakos lovak,
S mint zab ropog – az okozat.

Megy egy ember. Szeretem-e?
Tükröm lesz-e lehelete?
Elbírom-e, ami nehéz,
Az együttlét ítéletét?

Megy egy ember. Gyűlölete
Engem vajon megölet-e?
S ha nem engem, akkor ki mást,
S ki ád neki feloldozást?

Megy egy ember. Azt öleli,
Azt áldja és meg azt öli,
Ki éppen úgy megy, bandukol,
Ki tudja mért, ki tudja hol.

Megy egy ember. Megy, nem lohol.
Látjuk-e egymást valahol?
Ki tudja, egyszer rám talál,
S előbb vajon, mint a halál?

Páskándi Géza (sz. 1933 – mh. 1995) veséző elemző, mindent akar tudni a lírai helyzetről, amelyet ő maga teremtett, de aztán a foglya lesz, és csak akkor tud szorongatottságából menekülni, ha minden lehetséges kérdését föltette, amelyekbe ravaszul belopta a választ is. Kutakodó elméjével, játékos kísérletező szenvedélyével most megpróbáltam szembeszegülni...

Cseke Gábor:
EGY EMBER ÁLL

egy ember áll a kerítésnél és az eget nézi
felhők és csillagok bámulnak vissza rá
szemével a tűnő kékséget becézi
szitáló este hull alá

azt hittem buzgón engem figyelget
s kiderül én figyelem őt
hosszan lesem a függöny mögül
mintha vetkőző lenge nőt

miért áll ott és miért nem mozdul
se jobbra se balra
mióta is hogy kitartón szobrozik
árnyéka hosszan vetül a falra

ennyire nem hiányzik senkinek
hogy silbakolhat büntetlenül?
őt látom minden virradatkor
hogyha az álom elkerül

látványával nem tud vajon betelni
csodára jelenésre vár
ami sose fog megjelenni
de mint egy csökönyös szamár

kitart iszik eszik-e valamit
soha nem kap hőgutát
ajka olykor beszédre mozdul
de visszafogja magamagát

talán akkor lazít ha tudja nem lesem
még kiderülne hogy szendereg
s álmában szemét mereszti
befogva a kupolás eget

így lesz minden titkok tudója
lassan már én sem őt lesem
tekintete irányát próbálom bemérni
tiszta sor az ott fenn az életem

Kabós Éva:
EZ IS

Odaát ünnepelnek minden katonát,
díszkapun jönnek át,
őszirózsát dobálnak feléjük
és sok szeretetet –
itt fáradt katonák mennek, menetelnek:
virágtalanul és daltalanul,
más győzelmétől vesztesen – –
és ez is csak Erdély...
Én Erdélyt szeretem!

Lekence (Délerdély)

Kabós Éva (sz. 1915, Kolozsvár – mh. 2003, Marosvásárhely) egy múlttá vált szellem, aki mellé szerettem volna odaöregedni, hogy átéljem azt, amit amúgy érzek és sejtek, verseit olvasva. De sose tudtam őt utolérni, hiába hívott és várt, hogy egyszer majd elkávézunk babaszobányi otthonában. Az életét és sorsát beszabályozó, Erdélyt szabdaló merev határok esetünkben is tökéletesen működtek. Fogalmam sincs, miért nem sirattam meg az elhagyott menyasszony-sorsú kicsiny öregasszonyt. Képtelen vagyok elfogadni, hogy örökre alászállt imádott Erdélye mélyére...

Cseke Gábor:
EZ SEM

az ünnepnek vége

csupa rosszarcú ittas
hőzöngő tántorog haza
feledve a díszlépés
feladva a haza
belefáradtunk abba hogy mindegyre
észben tartsuk amit tőlünk
elvettek számolatlanul
lehetsz bármilyen ciné mintyé
ha nem te vagy az úr
Erdélyt szeretni könnyű
hiszen úgy hagyja magát
szeretni mint egy ágyas aki lelkesen mindenkinek
odadobja bevérzett fertőzött
sebes farát

Szemlér Ferenc:
MOST JÖN AZ ESTE

Most jön az este szemmel láthatóan
a dombok élén. Ki a völgyben ül,
szorulni érzi torkát. Egyedül
marad tehát a mintegy elhalóban

sustorgó fák tövén. Nedves szagokkal
terhes füvek közt. Varjúkárogás
visszhangjaiban. Félelmes varázs
fényét tükröző csillagkép alatt. Bal

jósjelnek látszó holdvilág kelése
előtt. Segélyt kérne, de senkitől
nem nyer. Ha torkán váratlan kitör
a hívó szó, rá nem felel az ég se,

a föld se, saját lelke se, talán az
egész idegen világ se, ahol
csak a növekvő némaság ha szól
rettent szavára. S ennyi csak a válasz.

Szemlér Ferenc (sz. 1906, Székelyudvarhely – mh. 1978, Bukarest) lírai utóéletével meredeken dacolva nézek föl a ritka, utánozhatatlan formaművészre, aki a trágyából is megpróbált aranyat sajtolni, olykor nem is teljesen sikertelenül. Irigylésre méltó hangvétele oly érzékeny, árnyalatokhoz igazodó, hogy mindvégig azt sajnálom: nem előbb vagy utóbb lépett be az irodalomba.

Cseke Gábor:
AZ ESTE SZERTEFOSZLOTT

a hegyek taraján a hajnal fénye pásztáz
csöppnyi derengés harmat könnyű köd
s míg csupa kin a hátunkon heverni
egy gyötrő álom ágyunkra visszalök

nézzük a sápadt mennyezetre meredve
a tűnő este oszló árnyait
lábunk a takaróból kilóg dideregve
görcsbe rándulva mindent felnagyit

az utca szürkéjére ömlő napfény
kévéje csóvát dob reánk
és kúszva kúszik egyre közeledvén
a mindent beboritó fürge láng

már talpra ugranék de még visszatart
a gyanú hogy mindez csak merő látszat
telik-múlik a nap s az est új árnyakat
küld feketébe vonva a házat

Salamon Ernő:
EGYEDÜL, MINT AZ ŐRÜLT, MINT A GYILKOS

Egyedül, mint az őrült, mint a gyilkos,
ha ordítása, kése elfogyott,
egyedül, mint az ember, hogyha meghalt,
olyan egyedül, ahogy a halott,
maga a térben, ahogy a kiáltás,
mint a sötétség vigasztalanul,
mint a sikoltó csend alélt nők nyelvén,
mint az, amit lát, ki álomba hull,
egyedül, mint rabnál rosszabb szegények,
egyedül, mint az idétlen öreg,
egyedül, mint a néma némasága,
mint a nagy mélység, mint a rettenet,
egyedül, mint első éjén az özvegy,
csecsemő, ki először aluszik –
egyedül, mint a nagybeteg, ki tudja,
hogy vége van, hidegházba viszik,

olyan egyedül, úgy magam maradtam.

1940

Salamon Ernő (sz. 1912, Gyergyószentmiklós – mh. 1943, Mihajlovka Sztari) apám lehetne, aki mára az irodalmi köztudat kiutáltja, mozgalmár elkötelezettsége okán. Olyan bűnöket varrnak az ő és társai nyakába, amiket mások jóval a haláluk után követtek el. És ne feledjük: mégis csak galádul agyonlőtték, majd elföldelték, mint egy kutyát. Valódi szellemi magánya az, ami közelébe vezérel. 1942-ben keltezett Végrendeletéből: „Dobjátok el verseimet, ha hiábavalónak ítélitek, de ne köpjetek a síromba: én hittem abban, hogy megteremtődik a munka és megbékülés világszabadsága!”

Cseke Gábor:
HŰVÖS SIVÁR CELLÁBAN...

az ember már csak önmagában bízhat
bár csalódások így is érhetik
hogy kivetném magamból árnyékát a múltnak
kínlódhatnék estétől reggelig
magam maradjak visszahúz bármi emlék
nem hinni semmit s félre minden reményt
mintha egy hűvös sivár cellában lennék
tákolgatva e válaszkölteményt
egy tűnt világból angolosan kilépve
oda hol nincsen kezdet és nincs folytatás
amit cipeltem dobhassam földre végre
menedék ma minden mi elmúlás

és nincsen ennél nagyobb ámítás...

Kiss Jenő:
KENYÉR ÉS BOR ÉS VÉRZŐ RÓZSÁK

Nem tudom, mondtam-é már eddig:
sosem volt íróasztalom,
egy konyhaasztalra hajolva
írtam és írom verseim,
egy asztalon, min kenyeret metélnek
és bort töltenek a pohárba,
s viaszkosvászon abroszán virágok,
piros kis rózsák vérzenek.
Kenyér és bor és vérző rózsák –
ezek között születnek verseim,
ne csodálkozzatok tehát,
ha olyanok, amilyenek,
ha a kenyérről vesznek példát,
egyszerű, megszokott ízéről,
a borról, melyben megcsillan a mámor,
a rózsákról, amelyek vérzenek –
Rovom, rovom ügyetlen betűim
egy árva konyhaasztalra hajolva,
lehet, hogy megbecsüli őket mégis az,
kit nem hagy bútalan a vérző rózsa,
s vágyik egy kis kenyérre, kortynyi borra.

Kiss Jenő (sz. 1912, Mócs – mh. 1995, Kolozsvár) öregkori keserűségét azóta sokan átélték: a nagycsalád végérvényesen szanaszét széledt, ő pedig ott maradt, a konyha falára meredő tekintettel, az asztalra könyökölve. Így láttam őt utoljára, miközben versről beszélgettünk s a közeli búcsúzásról...

Cseke Gábor:
AHOL A VERSET ÍRJÁK

a verset akárhol is írják
tollal vagy csak úgy képzeletben
ahogy az egyszeregyet szokás mormolni
a fogak között belerévedve
az araszoló gondolat tekervényes
furmányos érdes dadogós
ügető menekülésébe

aki verset ír sorsával feszül szembe
bort is mámort is azért kerget
reggeltől estig estétől reggelig
megbékélve mostoha helyzetével
a térdén a táskáján a tenyerén
képes asztalt avatni papirost
szerezve csak írni írni

mit számít már hogy látva látják
belékötnének megaláznák
belehajszolnák tulajdon végzetébe
aki verset ír egyet vár
mikor lesz vége vége
végre

Gál Éva Emese:
KÍVÜL?

Úgy érzed, veled már történhet bármi,
te régen távoli nézője vagy,
aki alig tud a színpadig látni,
ahol lejátszódik a színdarab,

s ahogy szereped hiányát megéled,
kötődésed lesz egyre drámaibb,
mert a távolsággal nő az ítélet,
ami rádruházza fájdalmait.

A történés, amelyből kiszakadtál,
a drámában csak cselekmény, eset,
míg tartalma akkor is te maradnál,
ha nélküled történne meg veled.

Oly kívülre kerülni nincs esélyed,
hogy élve levethesd az életet.
Egy világ van. Hát mellette nem élhetsz,
bármennyire nincs benne szereped.

Ha két fal magasodik egymás mellett,
közös lesz az a börtön ott belül,
ahol a falak egymásra merednek.
Látod? Nincs sehol semmi egyedül.

Gál Éva Emese (sz. 1955, Szatmárnémeti) gondolati költő, de spekulációi mélyen érzelmiek, ezért fordulhatnak költészetbe. Bármi történjék, verseinek mindig van egy olyan vonulata, mely úgy köszön vissza: lám-lám, én megmondtam...

Cseke Gábor:
BELÜL?

A történések bozótjába rejtve
lapulok én a kíváncsi vadász
az élet zajlik örvénylő menetben
úgy tűnik minden díszlet csupa máz

a látványon időnként elmerengve
a fősodortól olykor távolabb
lelkem még visszafordul integetne
és gondolatban hazalátogat

hiszen a múlt rajtam zúdul keresztül
megfordítani nincs elég erőm
az áradás elsodor mindenestül
s az elvonuló hullám visszajön

parttól partig dobál csoda hogy így is élek
és mint a tuskó le-fel süllyedünk
megannyi kinban bukdácsoló kísértet
ha kiválunk egyenként elveszünk

Derzsi Sándor:
NÓTA

Megkérdezte valaki az eget
Rügyeznek már a válaszlevelek

Megkérdezte valaki a napot
Bimbók már a fakadó válaszok

Megkérdezte valaki kedvesét
Illat-választ hozott a békesség

Temetőbe hozta tán, mert lehet
Én vagyok, kit a válasz eltemet

S én leszek, kit feltámaszt, amikor
Falevelek helyett lesz, aki szól

Hogy válaszát értsem is, mert a szél
Hangján csupán dúdol a falevél

S illat húrja csak peng, ha cibálom
Szólalj meg hát rubintos virágom

Derzsi Sándor (sz. 1919, Somogyom – mh. 1978, Budapest) a kétszeresen vesztes költő: egyrészt erdélyi szülőhelyét, másrészt jelenidejét dobta oda – ötvenhatos szerepléséért bűnhődve – a konjunktúralovagoknak. Költészetének csonkasága, felfedezésének megkésettsége sem feledtetheti, hogy szédítő költői mélységek peremén egyensúlyoz. Utódai által összegereblyélt verseit olvasva mindig elfog a részvétbe oltott sárga irigység.

Cseke Gábor:
VIRRASZTÓ

estétől reggelig merő sóhaj az éj
a fákról lepereghet immár a sok levél

köztük a szél fennhangon olvas suhogva szól
nyomomban jár annyi mindent kiszimatol

míg úgy virraszt fölöttem akárha én
kértem meg volna rá a túlbuzgó legény

söpör utánam dajkál lefogja a szemem
avarban csörtető örvénylő szerelem

kerít be álnokul mint a biztos halál
ahonnan jött oda jajongva visszatalál

Reményik Sándor:
MINDENKI MEGY...

Vagy így, vagy úgy, de mindenki siet
Mostanában tőlem valahova –
Nem volt ily kurta azelőtt a perc,
S az óra ily kiszabott, mostoha.
Mindenki megy és mindenki lohol,
Egyik csomagol – másik haldokol.
Vagy messze néz, vagy éppen sírját ássa:
jövevények és vándorok vagyunk
És nincsen itt senkinek maradása. –
Néha borzadok s fázom élni, lenni:
Ebben a maradástalan világban
Nekem is útra kellene már kelni...
Körülnézek: ma este merre menjek?
S lassanként nem lesz már többé hova,
Nem lelek többé otthont, menhelyet –
Szabott a perc, az óra mostoha.
„A világ végezetéig veled!”
Ezt Jézus mondta, s ő is messze van,
Emmausba betért egy pillanatra – –
S a végtelen elnyelte nyomtalan.

1937

Reményik Sándor (sz. 1890, Kvár – mh. 1941, Kvár) szememben sokáig maga volt a Tiltott Költő – akinek egyetlen verssorát sem ismertem. Később rendre megtudtam: jóval több tiltott költőt tartanak számon, minthogy egyet kiemelten dédelgetni lehetne. Így kerültem közelebb Reményikhez, akiről kiderült, hogy jobban illik rá az Esendő Költő fedőnév.

Cseke Gábor:
MINDENKI MARAD...

egy végeérhetetlen szép estélyen
poharazgatok magammal mással
tudom hogy minden pohártól fogy a reményem
örökös alkut kötni az elmúlással
hogy mikor hozzám elér félrenézzen
mintha otthon feledte volna az útiparancsot
amivel majd még egyszer visszatérhet
s akkor kegyesen ránk szól: ti még maradtok
a világ köröttem mulat szivornyázva táncol
éjfél már jócskán elmúlt de senki se megy haza
haladékot kaptunk a haláltól
élhetünk míg kitart ez az életfogytiglani éjszaka

Páll Lajos:
AZ UTAZÁS

Ahogy körül a világ elsüllyedt,
még láttam a továbbringó szennyet,
mint bözödi tornyok a víz színén,
derékig, mint álmaimon a rém,
gunnyasztottak a világ peremén,
várak, vámosok, locska kiadók,
úgy megmotoztak minden halandót,
hogy jeltelen maradt minden akarat,
ahogy a bőr továbbszakadhat,
úgy kísért a legyőzött daganat,
s tűnt szeretők udvarán a fény,
nem várólámpa, bolygó tünemény,
boldogságában alszik a magyar,
így maradt minden emléked fanyar.
Boldog vagy a kevés íznek, néha
hetéra kísért, vagy lengő léha.

Páll Lajos (sz. 1938, Korond) titka mindig izgatott: hogyan lehet valaki verseiben festő és festményeiben költő, majd mindennek tetejében fazakasságában mind a kettő? Életének, stílusának, mozgásának darabossága ritka gyöngédséggel párosul. Ha sorait olvasom, a Székelyföldet látom: kopáran is festőinek, akár egy zúzmarás nap mosolyát.

Cseke Gábor:
INTEGETŐK

oly kevesen vagyunk integetők a peronon jól tudjuk egymást
ha nem is látunk a sínekre szakadó szürke ködben
mindenkinek jut egy kis jelzőkorong az ad ácsorgásunknak tartást
segítünk az útrakelőknek szerencsét próbálni mindörökre

mi még maradunk amíg lobog bennünk a csöndben haldokló látszat
és mindenkit elmenekítünk akiben fölszikrázik a fürge mehetnék
csóvája bennünket büntet a sors tanúit minden lombhullásnak
mikor csak az ősz ribanc álmai támadnak mint lelket a csípős verejték

egyszer tán én is felpattannék egy lépcsőre mely megkísértett
feledvén hogy a köd homálya palásttal óv míg itt vagyok
akik elmentek azóta messze járnak s vissza sose térnek
emlékük itt bolyong körül sündörgő néma láthatatlan ordasok

Komán János:
ANYÁM SZELLEME

Bár nem hiszek a babonákban,
ő még mindig itt van a házban,
több mint száz tanú bizonyítja:
leengedtük a cementsírba –
hideg magány örök lakása –
készíttette föltámadásra.
Hitte, mert jó volt, mennybe való.
Krisztus, segítsed, nem volt csaló:
őszintesége imádkozott,
és soha senkit sem átkozott.
Az esze, lelke kincses bánya...
Talán ő volt az Isten lánya.
Ha egy kő is köszönni tudna
köszöntené földre borulva,
a növények is körbe fognák,
mint szerető, önkéntes szolgák.
A kertjének a lelkét adta,
a fát is fiának fogadta.
Az udvaron neki csipognak,
gabonát hint a csillagoknak,
s Hold-csibéit kosárba rakja,
köténye kékje a kalapja.
Nem volt a ház kulcsának titka.
„Ha valaki jön, legyen nyitva”,
akár a szíve vagy a lelke:
kenyérre kenve szeletelte.
Szégyene is nézte a földet,
ha már nem tudott adni többet.
Jóság kísérte minden úton.
Krisztus, segítsd, hogy mennybe jusson!

Marosugra, 2005. szept. 3.

Komán Jánosban (sz. 1944, Marosugra) sorsom, életutam ellentett tükörpárját fölfedezve, vonzás és taszítás törvényeinek engedelmeskedve, immár mindig csak a túlsó partról, kellő távolságtartással a fogadatlan testvért és barátot látom, akivel papíron próbáljuk olykor ki-beszélni magunkat.

Cseke Gábor:
ANYÁTLANUL

nem is tudom hova szállt végül anyám
pokolba vagy a mennybe
mint mindenki ez utóbbiba készült
de sose égett istenszerelembe’

az életet én gyanítom szerette
de mikor kellett eldobta magától
vidám volt bohó játékos szeszély
de sose rúgott ki a hámból

úgy lettem én is óvatos duhaj
ki lázadóban mélységesen hallgat
szanaszét áll mind kopárabb fején a haj
úgy erőltet magára csöpp nyugalmat

találkozunk vajon? még várok bármi jelre
tán látja is miként mérem itt az utam
a világtól távolodóban őhozzá közelebb
lehet egy képzelt csók eltévedt hangya elülő szélfutam

Vásárhelyi Géza:
MAGÁN-KÖRMENET

Most itt vagyok és mégis ott vagyok
nagymiséznek ugyanoly csillagok
és mindenhol a fenn s a lenn határol
nem vagyok itt se ott se bárhol
Én én én én és igenis én
a meg nem talált földre dobott igén
hát szégyen az hogy magamat igenlem
idegenül itt s ott idegenben?
Fölszarvazott fiúk nincsen csodaszarvas
ami nincs s volt az is oly hatalmas
mi ez a körmenet egyszál egymagamban
ahol a mélység ott is a magas van?
Láttam egy templomot őzekkel tele
s egyiküknek se volt akár egy istene
de szólt az orgona s zengett az ének
nem akart vége lenni a misének
Valaki mindig szervezett
aranyért mirigyet dűlt eszet
s én álltam ott a nem létező parton
metszett hangszálakkal a magas Cé-t kitartón
Mindig a kérdés melyre nincsen válasz
élhetsz s ha óhajtod halálhatsz
egyszer őz leszek – saját birtokon
jó gazdám lesz: magam birtokolom
És a némák győzelmi himnuszba fognak
hol a holottnak hol a halottnak
de addig zeng a gyász – a győzelmi ének
mi a fenének mi a fenének?

Vásárhelyi Géza (sz. 1939, Pécs – mh. 1988, Kolozsvár) költői eszmélésemkor oly közel volt hozzám, mint haldoklóhoz a pulzusát kitapintó orvos. Sógorom volt, eszemet, vitakészségemet élező lelki barátom. Aztán a felvonulásunk hirtelen önmagába záródó magányunkba torkollott – és merő véletlen, hogy én vagyok az, aki most rá emlékezem.

Cseke Gábor:
FELVONULÁS

kussolva némán ballagunk
amerre utunkat kijelölték
nem törődve hová jutunk
közöttünk menetel az őrség
ütemet tartva igazodj
szaporázza sok árva csótány
magasba emelt csillagot

hordoz a felvonuló sétány
széltében hosszán seregünk
magába zártan hallgat
mi – mi vagyunk én – én vagyok
így gyakoroljuk a hatalmat
magunk gyötörve tépelődve
már rég a téves úton járva
együtt lépdelünk néma rendben
megaranyozott pusztulásba

Tóth István:
DIÓ KUTYÁM

Diónak hívták
az első kutyám.
Csatangolt vélem
sok-sok délután.

Jól ismerte az
erdő útjait,
és vacsorára
mindig hazavitt.

Bozontos szeme
már régóta por,
de figyel rám a
gyökerek alól.

Mert ha este a
sötétség nyüszít
az erdőtől az
ősi küszöbig,

és ha elalszom:
reggelig ugat;
a tolvajoktól
őrzi álmomat.

Tóth István (sz. 1923, Tenkegörbed – mh. 2001, Marosvásárhely) élete utolsó pillanatáig várta, hogy egyszer még meglátogatom. Egyetlen egyszer találkoztunk, somostetői házában-kertjében. Egymásra csodálkozásunk örömét megszakította a romániai rendszerváltás forgataga: engem jól elkapott, őt felőrölte. Ha igaz a túlvilág, még találkozunk. Ha nem, hát legalább imigyen...

Cseke Gábor:
MAGAM KUTYÁJA...

Kutyám sosem is volt
én magam ugattam
ha nekem rontottak
némán vicsorogtam

jól tudtam a leckét
farkát ki behúzza
álmát továbbra is
békésen alussza

rosszcsont kutya voltam
gazdámat nem védtem
jól elcsatangoltam
ha űzött a vérem

haza szükség kerget
fogam nincs hát mivégre
élek én vonítva
ha hold jön az égre?

Lendvay Éva:
HAZAMENNI

száll a füst az ősz oly félelmetes
idegenek a kertek valaki követ utamon
köd áll régi falak közt mozdulatlan
ködben haladok visszafelé már megtett utakon
lépteimet takarja köd mert szégyen oda visszamenni
ahonnan kiűzettetett a régi gyermek régi gyermek
valaki követ utamon oly idegenek a kertek
a kapu mellett őrködik a nagy fenyő idő-fenyő
ide belépned nem szabad mégis belépek felmegyek
hazamegyek én itt lakom meleg fény vár az ablakokban
időközben eltelt az élet valaki követ utamon
s bár itt a ház a kert az ablak
belépni soha nem lehet már
hazamenni már soha

Lendvay Éva (sz. 1935, Brassó) könnyed verselése, műfordító vénája sokáig volt szememben irigység tárgya. Aztán alkalmam volt még kéziratban megismerni élete emlékeit, feljegyzéseit, szorongásait, magányának egyre keserűbb poharát. Ma már nem irigylem: korban is, sorsban is egyazon parkolóba soroltunk...

Cseke Gábor:
ÁMOKFUTÁS

a fák közt nyargalok anyám kiáltoz
utánam pedig már oly távol az otthon semmi
sem köt a házhoz az emlékek
is foszlóban alattomos csöndben terjeng a füst
már-már elborít rohanóban
a villódzó ezüst anyám hajából
csak száll behinti úttalan utam
pedig por az a javából vándorlás pora
mit le nem mos fogadók fanyar
tikkasztó bora a hang utánam
nyúl tekeredve ariadne fonala vágtató
csiga nyoma a füveken a köveken
villan az alkonyi fényben az este
nyála elcsöppenőben szaladó
lábak patadobogása ollózó szárnyak szellemsuhogása
földübörgő szivattyú a szív
majd kiszakad
már bennem sincs maradása

Balási András:
HEH,

egyszerre győzni és veszíteni.
Vacogó forróság. Öröm s iszony.
Ihlet s csend. Szó. Lehet, hogy isteni.
Lélegzet. És halálos, árva szomj.

Ki semmivé mer válni, ismeri.
Teremtő semmivé. Beteg viszony.
Cél és célzó. Hullámok ívei.
Egyszerre bálna s vadász meg szigony.

Kép. Fény. Idő. Talán még ennyi sem.
Megújuló semmi a semmiben.
Ki semmi hátán semmiért lohol.

A gondolata: nem. Szava: igen.
Egyszerre otthon s idegen. Hiszen
immár hazája minden. A sehol.

Balási András (sz. 1967, Marosvásárhely) költői indulása kissé az én lelkemen (is) szárad. Verseiben néha azt űzi, amit egykoron magam is szerettem volna, de nem volt hozzá elég – merszem? késztetésem? tapasztalatom? szenvedésem? Szigorúan nevelt vagy-vagy emberként nehezen jutottam el, bár örökké vágytam rá, az is-is állapotba.

Cseke Gábor:
HÍVŐ HITETLEN

nincs sehol veszteség mert győztes sincsen
nem kell osztoznunk szekérnyi kincsen
elémáll s kajánul kelleti magát a bánat
előbb beveri majd agyoncsókolja a számat

hívő hitetlen lennék ámde nem megy
nem férek hozzá sehogy a hiszekegyhez
és minden ige mely ajkamra téved
már meg se érint tüze meg nem éget

így élek én fejem mélyen lehajtva
nincs szégyenem valaki így akarta
és rám olvasta tulajdon vétkeit

mit szólhatnék hisz angyal sose voltam
ha választani kell élve avagy holtan
végül az élő is holtat alakít

Egyed Emese:
KÉPESLAP

Felhők hullámán hűvös éj
siklik fölénk, mint árbocerdő.
Recseg az ócska rádió:
hány halálnemre van esély,
hány határt lép át a tekergő
gondolat minden másodpercben,
ki elvetemült és ki jó,
hányan szenvednek most helyettem...

Csönd függőágyán ring a hold:
üveggomb cérnaszálon.
Nyugszik a lesz, fölkél a volt;
gyönge ívfény köztük az álom.
Képzelet-denevérek röpte
hullámnyalábok résein
vált egyre szűkebb vak körökre:
hangokra bontja sejtjeim.

Elsüllyedt hajótest körül
úszik a szó, egyetlen ékem.
Rád hagyom útját örökül!

Halpénzek csillognak az égen.

Egyed Emese (sz. 1957, Kolozsvár) madárcsontú és -röptű költészete már akkor megfogott, amikor még az iskolapadban rejtegette zsengéit. Aztán sok évi hallgatás, majd a nagy kibontakozás után az elpergő halpénzek fényét felvillantó nonstop versműhely, melyben akkor is vers készül, amikor minden az igazak álmát alussza.

Cseke Gábor:
KÓRLAP

Magányos órák mind megannyi év
dülledt szemén át néz a messzeség
nem kell neki már okulárét se venni
lát amit lát de nem érdekli semmi

köröskörül maga áll sokszorozva
mintha sok fának lenne sűrű bokra
s a gallyakon míg ringatózó szél jár
elalszik minden rejtőzik a kéj már

az égre írva egy verssor tűnt elő
benne a múltját feledve ébredező
kitölti énem lágyan mintha mesélne
belémhal és már sosem látom élve

Jung Károly:
KÖNNYŰ SZÉL, DALLAM

A kort faggatom, melyben
Élünk. Korod, korom.
Akarom, nem akarom,
Gyakorta van ez így.
Korom hull koromra,
Tartva így hazafelé,
S karom ölelne bár,
A távol egyre távolodik.
Ma sem tudom, ki vagy.
Meg sem tudhatom már.
Elég létezésed ténye,
Ha be nem zárul minden határ.
Majd csak tavaszodik.
Könnyű szél jön majd talán:
Gyors futam a hangszereken,
Mielőtt a dallam felhangzana.
Várható búcsúzkodások.
Vagy csak titkos távozás.
Nem szólva senkinek.

Jung Károly (sz. 1944, Gombos, Vajdaság) egy távoli délutánt juttat eszembe a hetvenes évekből. Szemtől szemben, két szépreményű ifjú teregette kártyáit, próbálgatta szerepeit, ismételgette vágyait. Az idő homokvihara rendet teremtett: az újabb találkozást láthatatlan belső törvények igazgatják.

Cseke Gábor:
SZÉLCSEND, NÉMASÁG

A faggatózás mindhiába.
Hallgat a kor. Súlyos titka van.
Nem bízza ránk. Hiába kérjük.
Rimánkodásunk céltalan.

Még mondanám hogy mint s mivégett.
A néma csönd ma földsüket.
Megállott volna a planéta?
Szélcsendbe fúló őrület

fut körbe rajta mint a járvány
betöltve mindenegy zugot.
A csönd halálát még kivárnám.
Perelni az éggel fogok

mely úgy borítja ránk fedőjét
hogy hangunk el ne érje őt.
S amíg sorsunkkal nyűgölődünk
feledve a jövő időt

pulzusom mérem furcsa mámor
hulláma lüktet vergődik bennem
nehézkes mint egy búcsúsóhaj
tünékeny jég hűlő kezemben

Füzesi Magda:
LÁZADÁS

Átlátok rajtad:
kemény vagy,
piperkőc,
üresfejű, léha.
De megvallom, nélküled
hidegek lennének
az éjszakák...
Tudom, bármikor felcserélnél
egy olyan társsal,
aki
kint is, bent is
nagyobb rendet tart
maga körül,
hiszen én
eltévedek olykor
a magam építette
labirintus
zegzugaiban –
mondtam az ablaküvegnek,
és lemostam róla
a csábító tél
kormos csókjait...

Füzesi Magda (sz. 1952, Nagybereg, Ukrajna) egy délelőttre, pár órára mutatkozott meg előttem először és ki tudja? utoljára? Versei gyökeret vertek bennem, makacs gyomok a virágágyásban. Azóta tanakodom: mitől oly csalhatatlan, mint mindenki, aki átlát a kormos üvegen?

Cseke Gábor:
ALKU

csupa pára
kövér könnyek
gördülnek le
rajtad végig
lábam elé
a sírás mit sem ér
ragyogj hát rám
engedd át a fényt
tág folyosó a huzatot
kössünk alkut ne bántsuk
csak nézzük egymást
mintha először
kábán hitetlenül
hogy egyik is túléli a másikat

úgy ráncosodunk már
szutykosodunk mint
égen a felhő
lelkünkbe égetve a némaság arca
a szürke látszat

Oláh István:
MENEDÉK

Megcsodáltam a kőzeteket,
kővirágot, a kővermeket,
kokojzát, kokojzapálinkát – eleget,
medvenyomot, nem keveset.

Ó, a pásztorszállás! Ne mondja,
csak mutassa, mi lóg ott?
Bárány bendője, gumicsizma,
melyikből csinálják az oltót?

És a tanya! Milyen pári,
le tudná a városba tolni?
Megfizetem. Az erdő milyen nemes,
amikor ilyen vörhenyes.

A Kiscsúcs, a Nagycsúcs mögött
semmi se volt soha.
Baktatok és fütyörészek,
ereszkedem, de nincs hova.

Oláh István (sz. 1944, Marosvásárhely) lelki testvérem, sorstársam egy hamis világ bukásának romjainál. Mintha ugyanabban a lövészárokban, ugyanazt a komiszkenyeret fogyasztottuk volna, anélkül, hogy tudnánk. A keserű falatokat zokszó nélkül lenyeltük, most pedig itt állunk szorongva a Parnasszus lábánál, gazzal felvert ösvényen bódorogva.

Cseke Gábor:
NINCS MENEDÉK

Eltévedni oly emberi
mily végtelen a tengeri-
föld hullámzása elárul
hiába csörtetsz az üldöződ hátul

tapod utánad tudja
neked csak ennyire futja
kivár míg összeroskadsz
s már nem is válaszolhatsz

pedig a világ csupa kérdés
tisztuló sebből a vérzés
dől elő lüktet megalszik
benne a múló élet vall szint

hegyekbe venném be magam
ahol mindennek célja van
pedig sehol egy menedék
csak elveszejtő magas ég

Balla D. Károly:
SÁMÁNOK, VADÁSZOK, VALAKIK

Megásva már a hosszú lövészárok –
miféle vadászat lesz holnap itt?
A tölgyes elveszíti ágait
és elkoszlanak a régi morálok.

Jártál már ott, ahol a csend lapít
és megfoganhat sámánon az átok?
Az ércet elhagyják a karátok
és hűlt helyükre férkőznek Valakik.

Foltjáról így szakad le a feslett ég,
így ürül ki szent dolgok magva.
Ha felfeszülni ennyi ok nem elég,

a buzgók otthagynak magadra,
s hiszik: az a dolgok ősi rendje,
ha rávigyorogsz a happy endre.

(1997)

Balla D. Károly (sz. 1957, Ungvár, Ukrajna) végvári társam egy olyan világban, ahol a babérok helyett igazából inkább csak bogáncsok teremnek, s az abból font koszorúkat leginkább a szamarak becsülik; ők szívesen elmajszolnak mindent, ami eléjük kerül, mi pedig szorongva csodáljuk és irigyeljük őket...

Cseke Gábor:
MINDENEK ÉS SENKIK

jól beástuk magunkat mintha fákat
ültettünk volna el a letarolt hegyen
csakhogy mi sosem is hajtunk ágat
pusztulásunk maga a győzelem

volnánk mindenek senkik ellenében
bősz büszkeségünk már-már égig ér
ki hajlandó megélni vízen és kenyéren
hát ilyen olcsó lett a honfivér?

földhöz tapadva makacsul elvadultan
kószál szívünk beomlott alagútban
amelyből könnyű kék füst száll elő

hajnali köd az őszi folyóparton
mögötte a láthatatlan sereg kitartón
nyomul és eltipor a megnyergelt idő

Bágyoni Szabó István:
SZÉKELY KATONÁK IRAKBAN

(Akár Kőrösi Csoma is írhatta volna)

Iraki hős lesz majd a bátyám
Csillag fog villogni egyenkabátján

Bár históriában gyengén kezdte
Urukra nem lesz emlékez'te

Mesélni fogjuk mégis: hogy volt így volt
Követik majd olajos kígyók

Álmában mintha szőnyege szélén
Ülnénk és rovásírásban beszélnénk

Odafordulnának lengyelhez tóthoz
Amíg Aladdin jeges joghurtot hoz

De hogy otthon közben nőjön a Kárpátok
Szórunk rá röptünkben arab homokot
És szerelmes átkot

Az első bevetésben
(Ékírás-betűvetésben)

Tudom bátyám erre egy kabáttal még rátesz:
Hadd csapkodja nevét Tigris s Eufrátesz

Bágyoni Szabó István (sz. 1941, Bágyon, Kolozs m.) a merész hevületű, lobogó hajú költő volt s maradt a bolyban, amikor a szavak általi elkárhozásra adtuk a fejünket. Az idő többszörösen átlépett rajtunk, a hevület megmaradt. Távolról, búcsúzó lélekkel figyeljük egymás maradék rezdüléseit.

Cseke Gábor:
IRAKI KATONÁK A TARSÁGON

(Akár én is írhattam volna)

iraki fiúk derék katonák
érkeznek hozzánk a tengeren át

kontingens jön kontingens után
állig fegyverben késő délután

revansot venni lám milyen lehet
a hengerművű emlékezet

itt hol az erdők meg a patakok
kiváncsi szemük hiába kutat ott

előttük a Nagy Erdélyi Tarság
nép nyelvén szólva méginkább: szarság

ahol minden puszta kopasz sima
hegyhát a domb a völgy a koponya

kellett ez nektek iraki fiúk?
hallgat a gerle nem jósol a kakukk

mit fogtok mesélni majd e tájról
a büszke Kárpátok tar vonulatáról

melynek tövén szikla porlik csendben
maroknyi székelyhez illő ütemben

ódát ha írnátok abban vajon mi lenne
ha nem az elhagyott otthon kínzó szerelme?

Dsida Jenő:
MENNI KELLENE HÁZRÓL HÁZRA

Nem így kellene hűvös, árnyas
szobából, kényelmes íróasztal
mellől szólani hozzátok, jól
tudom. Menni kellene házról
házra, városról városra, mint
egy izzadt, fáradt, fanatikus
csavargó. Csak két égő szememet,
szakadozott ruhámat, porlepett
bocskoromat hívni bizonyságul
a szeretet nagy igazsága mellé. –
És rekedt hangon, félig sírva,
kiabálni minden ablak alatt:
Szakadt lelket foltozni, foltozni!
tört szíveket drótozni, drótozni!

(1930)

Dsida Jenő (sz. 1907, Szatmárnémeti – mh. 1938, Kvár) a fiatalon kihunyó jelenések üstökösekként éppen csak átsuhant egemen: előbb tudtam meg, hogy a ház, amelyben utolsó éveit élte, azonos háború utáni gyermekkorom kényszerszínterével. Nagy sokára, jóval később jutott költészetéből is némi morzsa eklektikus műhelyasztalomra.

Cseke Gábor:
HÁZALNI TILOS

napok és hetek sőt hónapok de bizony
évek óta járom az utat
kaputól kapuig azt hittem valamikor
a vándor becsben áll majd mert viszi a hírt
északról délre nyugatról keletre ahogy a szelek
a magvakat ide-oda sodorják
jó talajra rossz talajra talán kikél
de a kapukon túl odabent reszkető
félelem lakik millió emberarcot öltve s már nem is
tudom a nehezen megnyíló kapukon
belül vannak-e többen avagy az utcán
nyüzsgünk túl sokan pedig már
minden sarkon virít a tiltás:
házalni szigorúan tilos!

Ladik Katalin:
KINEK VAN FÜLE HOZZÁ

„Akinek lelkében nincs rend,
Nem lehet rendben az ő birodalma sem.”
mondta de nem szólt semmit a túlvilági életről,
hiszen a célon túllőni igen könnyű,
de nehéz állhatatosan a középen maradni.

Aki a friss levegőt szívja,
boldog és nem kíván tiszteletet.

Mint szem helyén zsák,
a párolgó háztetőn
elhagyott hangszer, amely mindent tud,
a friss levegőt szívja
jégesőben, mint kivert kutya,
mert nem akar az arany középúton maradni.

Lelke helyén
párolgó háztető,
elázott hangszer, amely mindent tud,
és hallhatja, kinek van füle hozzá.

Ladik Katalin (sz. 1942, Újvidék) valamikor azzal lopta be magát a tudatomba, hogy színésznő lévén, versmondás közben nem csupán lelki valójában mutatta meg szíves-örömest önmagát. Igaz, produkcióját sose láthattam, s ma már mintha múlóban lenne varázsa, de felzaklatott verseivel, s kínzó rébuszaival mintha mindegyre üzenné: hol kések az éji homályban?

Cseke Gábor:
SÜKET FÜLEK

lelkemet hallgatom uramisten
mennyi dallam szorult belé
hogyan lehetne mindet kicsalogatni
csigabiga gyere ki alapon tejet vajat kapsz ígérgetéssel

honnan ez a sok nyüszítő hang
és ki az aki sorba rakja
megállapítja a rendet a ritmust
a fel-felharsanó majd olykor elhaló dübörgést

szóljatok bongjatok zsongjatok csak
izgatott lelkem zümmögő méhei
a vattás éjszakában
mely beültetve éberen is süket fülekkel

én muzsikám
kegyvesztett árva fanfár
a néptelen promenádon

Markó Béla:
INVOKÁCIÓ AZ ÁLOMHOZ

Csillag fuldoklik fényében,
sündisznó járkál a kertben,
s én alszom egy fényképkeretben,
nem néz rám senki, se asszony, se férfi,
sietnek mind: a vonatot el kell érni,
a jövőt nem szabad lekésni,
öltözik már a kisfiú, a kislány,
s hiába kérem, kisfiam, tekints rám,
hiába szólok, kislányom, rám is gondolj,
jöjj vissza hozzám felnőttkorodból,
mert rám csukódik már az ajtó,
s én maradok, üveg alatt mosolygó
por, papír, elmúlás,
éjszakai száraz megfúlás,
ahogy a tüdőből kimegy a levegő,
s helyébe nem a víz: a semmi jő,
képzelet, drága képzelet,
miért hagytál el engemet?
hogy nem látom már, csak ami látható,
s ami előre megjósolható,
hagyjál kilépni enyéim közül,
sündisznóként járni a ház körül,
benézni ablaknál álló magamra, értetlenül figyelni saját szavamra,
várni, hogy leszálljon az éjszaka,
szétáradjon a csillagok szaga,
valami fényes illat
belengje álmainkat,
adj nekem hazát, képzelet,
annak testében, akit szeretek,
lehessek ott, hol nem vagyok,
menjek el, s higgyem: maradok,
legyen hazám egy nevetés,
egy könyv, egy függönylebbenés,
ünneplők maradék bora,
vagy egy vers utolsó sora,
de nem lehet! most már nem lehet!
elhagytál engem, képzelet,
s éjszaka csak azt álmodom,
amit megmutat nappalom,
vágyaimban is én leszek
már mindig, se sündisznó, se fellegek,
se csillag, se eső, se mező,
magam elől rejtezkedő,
hátulról szemlélném testemet,
ahogy sietve elmegyek,
nehéz bőröndöt cipelek,

sürgetek asszonyt, gyermeket,
de nem lehet! most már nem lehet!
miért hagytál el, képzelet?
és most is miért engeded,
hogy mások elképzeljenek,
közömbösek, idegenek?
már képzelődni nem tudok,
s ha majd egy ajtót mégis becsukok,
ha majd a lépcsőn lefutok,
ha majd a fényre kijutok,
odabent giccses képkeretben,
bomló ezüsttel fénykép-szememben,
gyötörhetetlen, kínozhatatlan
arccal egy elévült gondolatban,
egy mégis pótolhatatlan
legeslegutolsó mondatban
lakom majd:
miért hagytál el minket, képzelet?

Markó Béla (sz. 1951, Kézdivásárhely) olyasféle utat jár be, mint a koldus és a királyfi, akik egymással helyet és szerepet cseréltek. A politikussá előretolt Markóban éjjelente olykor szívettépően felsír a kussoló költő, de ezt senki se tudja, én is csak elképzelem, mint olyan, aki ha nehezen is, megtalálta a visszavezető utat.

Cseke Gábor:
MI FŐ AZ ÁLOMFAZÉKBAN?

csillag kaptat sosem baktat az égre fel
nem is surran mi tenger fényt benyel
egy hosszú téli éjszaka
érzitek? ez a csók szaga
ez meg a vágyé ami áthat
gyermeket aggot elnyűtt anyákat
álmot látva a lehunyt szem mögött
táncoló hitvány ördögök
lepik el a gondolat mezejét
mindenünk megvan szanaszét
szórva mintha fáradt mulatságról jőve
rongyait a lélek undorral levetkőzte
s e kusza göncök halmát valaki
se szó se beszéd a tűzre veti
de nem csak úgy mintha rőzse lenne
egy nagy fazékba dobja kavarja s benne
megtaláljuk mi nappal ránkragadt
rezdülő lelkünkhöz bogáncsként tapadt
agyunkban szutyokként kicsapódott
kevés arzént némi klórt s valamennyi jódot
és annyi mást és még annál is többet

főhet a fejük a rusnya ördögöknek
akik e mindent bőszen kavargatják
titkaink zsebét átkutatják
varázsszavakat duruzsolnak egyre
belezavarodtunk már az egyszeregybe
amit a nappal szelíden bevilágít
rettentőn összekuszálja ez a világ itt
mely csak rotyog csak úgy fő az álomfazékban
a fazék alján csupa ázalék van
szétfőtt a jó s a rossz összevegyülvén
megszűnt a tiltás elillant a törvény
s életed mint egyetlen nagy hordó lőre
öl és butít igyad csak nyakra főre

Vári Attila:
VERŐ FÉNY

A verőfénynek
árnyék a salakja.
Tükörre hull,
sugarát visszaadja,
de nő az árnyék,
hízik, mint az éjjel,
halálomat gyűjtöm
minden telő évvel.

Ragyogni születtem,
tükröm minden versem.
A Napot mímeltem,
fénnyel feleseltem.
De árnyékom kellett,
így mérhettek mások,
pedig sorsom teljes:
fényből rakott átok.

Vári Attila (sz. 1946, Sáromberke) titkolt irigye voltam valamikor, legénykorunkban. Nem fért a fejembe, hogy tudott valaki tizenéves fejjel összefüggő, vérbeli kisregényt írni? Később váratlanul versre (is) váltott, majd egyszer nagyon megbántottam. Lehet, ő elfeledte azóta; nekem nem sikerült.

Cseke Gábor:
ÁRNYAK SIMOGATÁSA

lombok fényárnya alá
hengeredőben
ragyogással telítve
régmúlt időben
mintha a plen air
divatja múlna
szorongó lelkem
mélyén lapulva

rámtörnek ellepnek
a surranó árnyak
s amíg ellenállok
bármit kitalálnak
csak úgy lehessen
hogy szégyen ne essék
borzongok itt minden
csupa kötelesség

Fábián Sándor:
AHOL ÉN VOLTAM

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.
Ahol „meghívott” nagy ritkán vagyok
ott kísértenek. Immár mind NAGYOK.

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.
(Laza bányák, beomlós járatok,
patkány-alagút, másszon a doki:
omlásközépben él még valaki?)
Közültek senki. Hisz minden elmentek
keréken jönnek, minket nem felednek,
s „kerékbe törnek”, ha nem rendezgetnek.

Ahol én voltam, Ők nem voltak ott.
(A kezelőmben két roncsolt halott.
„Vonat volt elvtárs, érti az okot?!”
Mondhattam volna: rossz láncszalagok)
Senki innen az „Ők” szót ne vállalja,
mi itt támaszkodunk talajra.

E talajról Ők mind kiszaladtak.
„Jurop”-útjaik kocsiján: lakk, lakk, lakk...
Jó ismerősök, barátok, fiam.
Hogy is írjam le? Rokonszenvesek
éles soraim ellenére
mindannyian.

És mégis:
ahol én voltam, Ők nem voltak ott.
S ahol minden Ők, ott én nem vagyok.

Fábián Sándor (sz. 1937, Nagyszalonta), aki orvosi köpenyéből soha sem tudott kibújni, a rámért terheket veszi időről időre számba, velük próbál maga előtt elszámolni. E számadásban, úgy érzem, nekem is ott a helyem és felelősségem.

Cseke Gábor:
AHOL ÉN NEM VOLTAM

sok helyre vágytam de csak nézni ellenni
mindent megélni és semmit se tenni
kedvemre szeretni semmiért sem felelni

tudom badarság pedig be jó lett volna
esélyem odalett és lemaradtam róla
mint hordár a vonatról ki olykor integet
ki látott még egy ilyen szomorú kezet
madárként vergődik jó messzire szállna
de a helyes irányt soha nem találja

ahol én nem voltam roppant tömeg időzött
hűségben éltem amikor mindenki nőzött
semmit se tettem de annyira vágytam a mindent
hitetlen voltam gyanítva titkon az istent
hogy van néhány ravasz húzása amiből látszik
ki a hű tanítvány s ki az ki színházat játszik

tisztul az ég:
a felhő mögül ahogy a vallató nap előjön
úgy csukódik rám életem mint egy börtön

Sulyok Vince:
SZÁMVETÉS BUJDOSÁSBAN

Holdfényben elúszó gátak felé tartok
fehér lobogással felhők kavarognak
fák zúgnak a szélben s bátran csak az apró
otthonok állnak az éji dagálytól
málló zuhogó hűs partok mentén – –

Csak menni a szélben az őszben az éjben
menekülve a töprengéstől a kíntól
lépkedni előre a céltalan úton
melynél csak az élet ha céltalanabb – –

Idegen vizeken szikrázik a holdfény
haza semmilyen út nem visz soha tán
értelme mi volna a balga reménynek
lila gombák nyílnak holnap az égen
haza semmilyen út nem visz soha már – –

Oslo, 1961. szeptember 28.

Sulyok Vince (sz. 1932, Ménfő) ötvenhatos diákfellépése miatt rövid kitérők után meg se állt Norvégiáig, a fjordok világáig, ahol második otthonra talált. Hálából örök hűséget fogadott neki, miközben ma is siratja ama elvesztett régit.

Cseke Gábor:
A BUJDOSÓ SZORONGÁSA

mindegy hogy merre járok tudom hogy tévedés
aki rossz útra lépett annak mindez kevés
a kergetőzés végén már csak az űzött lohol
talán még utoléri dúlt esze valahol

tengerbe nézni mélyen hullámok tört falán
rodostót képzel lelkem sorsom vakablakán
pedig csak a menekvő futás volt a cél
ki tegnap jól elfutott ha nehezen is de él

megvalljuk vétkeinket de a sziklák tövében
felhabzik a szorongás a megbánás a szégyen
a hullám olykor átcsap a mólón és rettenet
szorítja sóvárgó de már halott szívemet

Éltes Enikő:
VONATOK

vonatok robognak el a sötétben
párhuzamos síneken egymás mellett
mint a nő és a férfi szerelme
csak néhány pillanatra erősítik egymás fényét
csak néhány pillanatig közös a hang
aztán már csak az emlék marad
egy életen át-átrobogó vonatok sajgó emléke
egy távoli ködbe vesző fütty
ahogy körberohanja a tájat
s szállna a mellette elrobogó vonat után
hiába más az irány
csak álmodjuk hogy a szerelem madár
pedig vonat az életünket utasként
ismeretlen tájakon szüntelen sikításként
utaztató vonat már jó előre aláigazított síneken
hát ezért nem tudom minek nevezzelek
hogy fényed mintha örökre erősíti fényemet
hangod követ mintha végtelenbe szabadságba
eltévedtek vonataink vagy csak kiszálltunk észrevétlen
az állomáson vizet inni
arcot mosni friss levegőt szívni
és ottfelejtettük magunk
mint friss víz és levegő előtt
sem inni sem mély lélegzetet venni nem merünk
nehogy kifogyjunk egymásból
a kötélnyi dalból
melyen mégis csak egyensúlyozunk
hiszen az élet lényege a mozgás
ha már elmentek vonataink nélkülünk
nem tudjuk merre hova
talán nem is tudjuk meg soha

Éltes Enikő (sz. 1968, Tusnád) sok-sok egyéb mellett tanítványom, barátom, segédem, szellemi bajtársam... Ennyi minőség végeredménye az élettel mérhető. Az élet pedig, akár egy furcsa románc, örök feleselésben csak a párhuzamosságoknak kedvez igazán.

Cseke Gábor:
MOST A JOBB MOST A BAL LÁB

te is leszálltál én is leszálltam
tudtuk hogy egyszer ránkzuhan a minden
de csak szaporáztuk halálraváltan
ketten vagyunk két eltévedt isten

bennünk a teremtés vágya mámora
szigorúan ellenőrzött vonattá csökött
nem is tudjuk hogy istenek vagyunk
két elodázott érkezés között

most a jobb most a bal láb jön menetelünk
lakatlan ez a szédítő tájék
mélybe kanyarodó életünk fölött
kitartó kékes éji árnyék

eltévedtünk pedig út innen mindenhová vezet
te is tudod én is melyik volna a jó
hegyekbe csöppent istenek
akikért nem indul mentőexpedíció

Utassy József:
MAJD ÖSSZEOMLOK

Majd összeomlok szótlanul
gyaloglás közben a járdán,
jön egy buldog, és megszagol,
mellém ül, vigyáz rám.

Körülállnak öten-hatan,
úgy néznek rám, mintha tóba.
Telefonál valaki a
hullaszállítóba.

A hölgy, a buldogos asszony
lefogja két szemem, reszket.
Repülőgép árnya vet rám
suhanó keresztet.

Futva megjön a rendőr is,
oszlat rögtön, teszi dolgát,
valahonnan előkerül
egy Új Magyarország,

és letakar vele, beföd.
Arca nem árul semmit.
Mellém feketül egy furgon:
rám csukják a tepsit.

Utassy József (sz. 1941, Ózd) olyan számomra, mint egy halálát túlélt Petőfi. Kifelé lobogó lázadása az idő teltével önmaga ellen fordult, a megváltani szándékozott világ kijátszott bennünket, de arra is ráébresztett, hogy az egyén csakis saját magát képes megváltani. De az se semmi...

Cseke Gábor:
HAPTÁKBAN ÁLLVA ELZUHANNI

éjjeli őrségen félálomban valamikor
azon merengtem:
puskámra dőlve silbakol
a túlvilág felettem

s én tisztelgek mintha parancsnokom
ütött volna rajtam
haptákba állok s dől belőlem
panasz helyett a dallam

átlátott rajtam jól tudta ő
a posztban csak testem áll
hagyta szökni a lelkemet
bár menekülni kár

halálom volt és éltem is
barátom nőm apám
három kísértő gyermekem
majd minden éjszakán

haptákban állva dőlni el
így edzem én magam
őrségemen míg a hajnal inge
rámvizül hangtalan

Paizs Tibor:
AZ ASSZONY ELJÖVETELE

Szépek derengő rémeként,
feszület sikoly-árnyaként,
ahogy a fűben felzokog
a sarló érv, a sarló ok,
gyapotpuha fondorlatok
érveként a szűnő napnak
haragvó eget kavarnak,
idéznek gyökér életet,
sárkányölő beléndeket,
lángsejtelmükkel éjszakát,
léptet egy béna téren át.
A részrehajló szánalom
egeket hívó fájdalom,
mint a hideg önző heve,
bikacsök vérző érdeme.

Jön hangos, nevető sirámmal,
nappalból fércelt éjszakával,
mint hatalomtól sújtott kába,
lécben a fűrész zokogása,
simulón, mint szűz barka selyme,
kancák felhabzó gerjedelme.

Ellép fölötted s alád terül,
kimerít, miközben elmerül,
mint árapály apad, dagad,
hol egybe áll, hol széthasad.

Úgy lép az asszony életedbe,
lábát nem látja küszöböd,
kettős arcát ha rád emelte
átkozod érte s köszönöd.

Paizs Tibor (sz. 1946, Magyarpalatka) szememben ma is szinte gyermek, illetve már majdnem felnőtt; így maradt meg jó emlékezetemben, ahogy egy könyvüzleti pult mögül jelentőségteljesen integet felém. Javára billen a mérleg: nem csak írt, de árult is könyvet. S csak azután döntött az írás mellett.

Cseke Gábor:
AZ ASSZONY TÁVOZÁSA

felébredsz az éj közepén
nyugtalanít egy költemény
magad mellett üres az ágy
hol az a vers feszít a vágy
páros életed elszelelt

mikor a lelked énekelt
s a dalban minden benne volt
szorongó szívedben a hold
mind nehezebben kelt fel és
ki-kimaradó érverés
görbéjét rögzíti a tű
egyedül marad aki hű
tévedéseit nem leli
életkedvét bár színleli
az ágyból megszökött a tűz
mely minden reményt tovaűz

elment az asszony míg az éj kitartott
itthagyott nekem egy élenincs fakardot
fegyvernek gyönge emléknek sajgó
rámcsukódott a pinceajtó
a doh szagát azóta is érzem
így élek vizen és penészen

volt nincs a szoba melege
merre járhat most remeg-e
utána mennél nincs hova
lettél a magad ostora

szíjként csattogsz sebre sebet
osztogatsz nem is keveset
eltűnt az asszony s ittmaradt
fél pár kesztyű s egy félkalap

Balázs Tibor:
ELÉGIA EGY KIÁLTÁSÉRT

Itt benn
a csend,
ott kinn
a szél,
ami leend
vagy lenni
vél
egyszerre
mind
játszik
veled,
míg tagadod
vagy elhiszed.

Felel
a csend,
kérdez
a szél,
ki voltál
és
hová levél,
kezem
árnyéka
körbejár,
nekem árnyék,
neked
madár.

Integetek,
már nem
velem
csap föl a
láng a szigeten,
de a gályáról
leszakadt
kiáltás az
enyém maradt.

Fölmondja
mind:
a szél,
a csend,
s nem tudom
volt
vagy eljövend.

Balázs Tibor (sz. 1958, Aranyosgyéres) tanítványként húzott el életem egén, első verseskötetének dedikációját hagyva maga után 1987-ben: „azki annyit istápola és közölt vala süvölvénykoromban, hogy sirályokat lehetett fogatni velem”. Sirálykedvű lobbanékonyságát őrzöm elégiájában.

Cseke Gábor:
HIMNUSZ A HALLGATÁSÉRT

kintről
a zaj
zsörtöl
rikolt
halna
ki él
rémül
a holt
szívén míg
megterem
a félelem

lapul
a táj
kushad
pirul
hajnalba
vész
alkonyba
fül
tobzódik a
hangorgia

a béke
sose
oly erős
mint testvére
a rámenős
ünneplő
harsány
diadal
himnuszba
oltott
bősz ricsaj

a kályha-
sutban
hallgatag
gubbasztok
mint egy
balga tag...

Ambrus Lajos:
VIRRASZT

A szabadság konok és rejtőző,
az égi váron ezüstlakat és sok
könnyező csillag, a földön
zsarnok csend fényes birodalma.

Őrangyal oszt ki félórányi álmot,
rácsos éjben szabadul a vágy,
halkan sóhajt Isten riadt népe.
Haza vagy te, hol vérzenek a fák?

Jajból áll a pillanatnyi rend,
rabságban szép csak az emlék,
a gyomrod mar, szédülsz belé,
rövid a vers, arasznyi az élet.

Ambrus Lajos (sz. 1941, Korond) egy velem együtt süllyedő, századnyi kontinens immár örökre hazanéző, korondi gubernátora, krónikása és lélekké váló emlékezete. Napfényre vergődni vágyó népe bizalmasaként szólít meg időről időre...

Cseke Gábor:
ÁLMATLANUL

sajgó már-már szétpattanó szemmel
nézem az éjen túli semmit
mely oly tömött mint egy tavalyi kazal
csak nyárillata nincsen sehol

egy kósza gond szívemre lépett és
nincs már se álom se könnyed szender
se tűnődés nélküli lebegés
a dolgok fölött mindegyre csak alant

ily hosszú éjszakát soha soha
senkinek derengő lusta hajnal
motyog fülembe s egy gondolatot morzsol
hosszan sustorgó száraz diólevelet

Kacsó Sándor:
Ó, ÁLDOTT LUSTASÁG!

Gyermek vagyok. Vagy nem is – siheder,
Ki a padláson szénában hever.

S elégedett, mert kint eső csepeg,
S a szénát ma már nem forgatja meg.

Áldott idő! A tetőcserepen
Altatódalt ver az eső nekem.

Ma ábránd csak: s milyen jóleső
Dalt vert ki akkor nékem az eső.

Kacsó Sándor (sz. 1901, Mikháza – megh. 1984, Kolozsvár) súlyosan hangzó bölcs szavai a lírában csak egy-egy kaland erejéig rejtező ember ritka őszinteségét ébresztik föl bennem. Szeretem azt a költőt, aki Kacsó nem lehetett, mert mindig másnak kellett lennie: valami éppen fontosabbnak e határidős világban.

Cseke Gábor:
Ó, ÁTKOZOTT HATÁRIDŐ!

Megvénültem. De talán mégsem úgy,
hogy nadrágomba ivódjék a húgy.

Ideges vagyok ahányszor a nap
csúfondárosan a szemembe kap.

Átkos határidő! Szorongat és letör.
Némán bőg bennem a tántorgó ökör.

Hittem az őszben: enyém a semmi csókja.
De ami járna, most azt is visszalopja.

Szonda Szabolcs:
MIAZFIGURA

Átlátok a cselek résén:
rajtam csattan most az ostor.
Farkastorok vár rám és én
azt hittem, csak belémkóstol.

Írnék egyre, innék másra,
követ dobnék a tamásra.
Kész vagyok a támadásra,
huszonkét év számadásra.

Űztem a szerencsét – nem hajszolt engem.
Térdre hullva kértem: adjon esélyt.
Némák vitáztak, szavuk rendjel:
kenyeret kérnek és mesét.

Vagyok püspök, vagyok sámán,
s ha eltűnök szőrén-szálán,
kihunyok az alkonyattal,
a szomorú, halk vonattal.

Szonda Szabolcs (sz. 1974, Sepsiszentgyörgy) töretlenül tisztelt, alaposabb kiadású jobbik énem. Összhangunkat a föltétlen tisztelet és a szerepjátszás teljes hiányának számlájára írom. Ha lehetne, szívesen bíznám rá költői adósságaim törlesztését.

Cseke Gábor:
SZERENCSEFI

Lehetne rosszabb is bevallom
aláfokozni jó dolog
az ember ott is sikert könyvel
hol szorongató vasmarok

tartja féken fogolyként és ebből
kovácsol magának erényt
nagyokat hazudik majd bevallja
s megír egy költeményt

majd hármat-négyet s a világ
közömbösen halad
hiába a királyi vadászat
bölcsen lapul a vad

lám ezt a hajtást is megúszta
szíve ujjongva ver
sorsáért nekünk kell aggódni
akkor is veszt ha nyer

Eörsi István:
BELÉPETT A KERTI AJTÓN

Belépett a kerti ajtón,
aztán mégsem ment tovább,
jelképes pillanat jött:
bizarr csók a rácson át.

Mennyi meghitt árnyú rácsot,
milyen bezárt kapukat
görbített el és nyitott ki
az a cinkos mozdulat,
ahogy pirosan, párásan,
pucéran, mint két falánk,
félénk állat, összebújt a
zúzos rácsok közt a szánk.

(1966. január 17.)

Eörsi István (sz. 1931 – mh. 2005, Bp.) az ezredfordulón, talán mert megérezte, hogy néhány szűk esztendő alatt be kell hordania mindent, ami tanúságtétel, „felderítő utazásokat" szervezett saját maga számára a múltjába, kézirataiba, feljegyzéseibe. Így bukkant az elbukott ötvenhat hangulatát oly pontosan és érzékenyen rögzítő versdokumentumra is...

Cseke Gábor:
EGY AJTÓ BECSAPÓDOTT

örökké tárva-nyitva áll
jöhetne vihar szélvész bátran
a kerti kapu tárt karokkal
fogadja őket otthonában

igy engedett be engem is
virágait csodálni léptem
a kert csikorgó ösvényein
s egy furcsa keresztúthoz értem

mely kedvem kifelé terelvén
a kapuhoz visszatoloncolt
szabadon járok-kelhetek
bennem egy ajtó becsapódott

szorongok magam foglyaként
kapun innen és túl vigyáz
rám az álnok történelem
mely fölemel és megaláz

Hizsnyai Zoltán:
FRÜSTÖK A FÜSTBEN
(a kokszolókemencék tetején)

Nagy szárnyas anyák repdestek a fénynek,
pléhketrecében tonhal csapkodott,
bakancsom orrán nyalka jancsiszegek
markízták juliskás mosolyod.
Kémény-falloszok lövellték a füstöt,
az égbolt kéjjel ráterpeszkedett,
és a hajnalpír már hiába küzdött –
permetezett az utolsó kenet.
Biz' nem a nóta, csak a szénpor szállott,
vízhólyagtól lett lúdtalpas a láb,
s ami volt állott, most egyre csak pállott.
Hajszálnyival sem juthattam alább.
Körbekurbliztam hát halkonzervemet,
s most Rád gondoltam, aki majd leszel,
magába tunkol; kit a szakszervezet
egy üdülésen mellettem helyez el.
Megszolgáltam a jutalomüdülést,
gondoltam, s vártam a pillanatot,
a halálbagzás nyisson egy pici rést,
amelyen hozzád felsétálhatok.
S vártomban, bízón, sok tonna tonhalat
elmajszolgattam; ...szárnyas anya szállt;
már abban is csak téged láttalak.
S hozzá emeltem a menetspirált.

Hizsnyai Zoltán (sz. 1959, Rimaszombat) távoli ismeretlen ismerős; ahogy versel és ahogy a valóság fölé emelkedik, azzal magához emel, mint a kor szülöttét és tanúját. Lírája hiteles, öntörvényű, kedvemre való, de sokmindent biztosan nem úgy csinálnék, ahogy ő...

Cseke Gábor:
FOJTOGATÓ RŐT KÖD
(egy salakhegy tövében)

itt csupa-csupa hűlt salak
a vízszint s a magasság
ne csodálkozz ha égig ér
mindenütt ma a gazság
titkos találka vár ránk
már látom önmagunkat
e durva tájhoz láncolt
városunkat-falunkat
nagyobbra nő a domb is
és mi se adjuk alább

a csúcson minden csupa fény
nézzünk szét legalább
magunk körül, mi lett e dúlt
dermedt világgal
miért bántunk el oly kegyetlenül
fűvel-fával-virággal
miért facsarunk ki mindent
akár egy vacak gyümölcsöt
miért telepszik ránk a reggel
mint fojtogató rőt köd
a salakdomb tövéről az érdes
világ mindegyre rámrikoltoz
kézimunkázó lelkem agyon-
tépázott emlékeket foldoz...

Egyed Péter:
VILLAMOSTEMETÉS

Hol vannak azok a villamosok,
a sárgák, vörös színűek,
a barikádszívűek,

a József-piacon az utolsó
favillamos lángol,
Valahogy ittmaradt Európából,
oldalán golyóütötte sebekből
pattog ki a festék;
a fekete szemek a gránitkocka ágyon
(egykor farkasszemek) valaha
„a hatalom inát" lesték vágyón –
„Rohanunk a forradalomba".

Hajnal van, a lángtól
illő vörös az ég,
csattog a fa, mint az aknavetőtrombita,
pattog a csúzos alváz, akár egy Maxim-ima.

De!... kedves Tanár Elvtárs, itt van
az új, gondtalan alumíniumgondola,
kimegy a líceumkombinátig,
hol készülnek a kis szakemberek,
az ügyesek, a csendesek.

Egyed Péter (sz. 1954, Kolozsvár) a kiteljesedve elkomorodó, versből prózába, majd esszébe s ismét versbe bújó intellektusával üzen, hogy nincs az a matt, amiért feladni érdemes lenne a játszmát.

Cseke Gábor:
VILLAMOSÉBRESZTÉS

városomban amikor születtem
már nem járt villamos
s hittem jól van ez így

bezzeg csilingelt másutt
sárgán rőtvörösen kéken is
visított csöngetett kerekei csak úgy szabdalták a csönd éji szövetét

én csak olvastam róla
mesét verset igaz és kitalált történeteket
álmomban ültem is rajta
elénekeltem egy-két népdalt indulót
majd begyűjtöttem a pénzt
mindenki adott két kézzel szórt
apró csörgött a markomban
mohón számolgattam – megannyi köpés

a villamos azóta utolért
a Margithídon majd' kifektetett
ma már félem kanyargó suhanását
a dülöngélő robogást nehézkesen lendülő farát
a sínek alatt lepréselt időt

villamosébresztő:
egy-egy vagonból szükségszállás kocsma lett
meg játékbarlang céllövő bódé
kávéház sorsjegyiroda nonstop trafik
a síneket lassan begyűjtik felszaggatják
maradnak a gödrök a zakatolás moraja
a csikorgó fék sikítása
szándékok málló hímpora

Sróth Ödön:
CSAPDA

ha kedvünk támad felnézünk a kisiklásokra
bírjuk a lábnyomok súlyát
ahogy bepréselődik a lepergő galagonyabokorba

szorozzuk a fákat a füvekkel
osztjuk a vizekkel a harmatot

kiemeljük testünket testünkből
kifúrjuk az ég peremét
hogy betekintsünk a végtelenbe

karcoljuk a hidakat és a síneket
áthajolunk mint lomb a sziklán
valójában mindent természetünk szerint teszünk
és csak amikor kificamodik éberségünk
rezzenünk össze

ahogy az egyenes mellé lépünk

Sróth Ödön (sz. 1950, Nagykároly), aki Párizsig szaladt el morzsákért, majd iker-verses-könyvében megteremtette magának a költői játékhoz szükséges hálókat, még adósom a Nagy Kiforrásról szóló híradással, melynek egyik elképzelhető első sorát már megírta: „A távcső-ben hús-vér vadkan...”

Cseke Gábor:
KIFUTÓPÁLYA

mielőtt nekiszaladnánk
a széles távolba vesző betonsávnak
amelyen csak előre előre előre
visz az út

nézzünk a szivünkbe
pörgessük föl emlékeinket
faggassuk ki szándékainkat és valamennyi
hátsó gondolatunkat leplezzük le
mielőtt mások tennék meg

igenis fel fogunk repülni
igenis messze fogunk jutni
mert a képzelet jól működik
és a felhajtóerőre sem lehet panasz

a mélységet is ismerjük
nem beszélve a magasságról
repüljünk

a többi nem tartozik ránk

Cseke Gábor:
VEZEKLÉS

vakon hittem hogy veszély les reám
a hóban katona topog tova fegyver kelepel
a kinyomott újság kötegével a fejem alatt
egy íróasztal lapján szunnyadtam el

álmomban mindenki mindenkivel harcolt
torkomat keresve vonaglott egy dühödt marok
aztán az az ablakon beözönlött szennyesen a hajnal
ott talált gyáván gyötrődve: szabad vagyok

Magamról annyit: 1941. július 29-én születtem Kolozsváron mint magyar állampolgár, és most már minden bizonnyal a XXI. században hunyom le végleg a szemem, román állampolgárként. Csíkszeredában élek (Hargita megye). A két dátum és minőség közötti űrt igyekeztem hasznosan kitölteni. Egyesek szerint sikerült.

Cseke Gábor:
VALLATÓ ÉJSZAKA

fásultan fekszem falraszegzett szemmel
besüt rám egy vesébe néző higanygőzlámpa
sárga szigora vallató éjszakáim
nyomozótisztje aki nem kérdez csak vár
míg ki nem virrad nincs menekvés
minden eszedbe jut mindenről hallgatsz
de ő tudja mi megy végbe lelkedben
milyen hullámoktól reszket meg tested
mitől vonaglik ajkad olvas belőled
mint egy könyvből olvassa nyomorú életedet
mikor bűneidhez ér hosszan rádnéz
de hiszen azelőtt sem vesztett szem elől és mégis
ettől érzed úgy igazán hogy rádszakad az ég is
és olykor belezuhansz valami furcsa álomba
ámulsz a visszarendeződő múlton
ártatlan vagy és mégis
mindent elkövettél amitől most nem
tudsz élni hajnalig

A Bibliát, Gabi!

Avagy mitől óv meg az akasztófahumor

Válaszol: Cseke Gábor
Kérdez: Gergely Tamás

Páros versek vagy átírások...? Mi ez a „fontos” kötet (Cseke Gábor: Fontos versek, IJK, 2006)? Kiindulópont a versíráshoz az a felekötet, ami nem a sajátod? Vagy éppen így sajátítod ki, teszed magadévá az idegen szövegeket?

- A kötet eredettörténete, ha tömören is, de ott áll a vállalkozás élén. Eszerint, és ezt szó szerint elhiheti az olvasó, de te is, hogy kezdetben vala a magam templomi megvilágosodása, a felismerés, hogy az a telefoncsengéses élmény nem írható meg büntetlenül, ha elhallgatom Szőcs Kálmán sokak számára még emlékezetes istenes versét, az *Istenem, telefonálj!* címűt. Így született a költői kalandot kiváltó, fatális verspár. Amitől akkor valami elégtétellel vegyes, pezsgő nyugtalanság fogott el, napokon át nem leltem a helyem, azon kapva magam, hogy mihelyt másnak a verse kerül a kezembe, mindegyre azon spekulálok, mennyire rezonál bennem. Az addigi ártalmatlan versolvasás önkéntelenül is kihívássá vált, s mikor már három-négy újabb költő esetében is figyelemre méltó „széljegyzet” született, lassan az ötlet is körvonalazódott bennem. A kedvére szabadon, találomra böngésző ember kiváncsiságával kezdtem belefeledkezni, jobbára általam könnyen elérhető magyar költők munkáiba. Azokéba, akik a polcaimról, lapgyűjteményekből, olykor az internet révén valósággal felkínálkoztak. Tehát valójában se páros versek, se átírások, se kiindulópont, hanem egyoldalú költői párbajok. Játék, mint az áriázás a fürdőszobában. Szellemi karaoke... és még annyi minden!

Kiket választottál... olyanokat, akikkel rokonságot érzel? Akikkel közös a sorsod? A legtöbb kisebbségben élő magyar költő, néhány magyarországi...

- Úgy van, legtöbbjük erdélyi, de a kör az egész magyar nyelvterületet, sőt az emigrációt is érinti. „Kihívottjaim” igazából nem tudnak az ellenük elkövetett „merényletről”, és nem csak azok, akik már örök álmukat alusszák a beígért feltámadásig. Az is könnyen megtörténhet, hogy nem mindenkit lelkesít egy ilyen egyoldalú, formailag orv költői párbaj, az a mód, ahogy öntörvényű, szuverén művészi megnyilvánulásukat „leszólítom”, kapcsolatba hozom őket saját szándékaimmal, gondolataimmal. Jól tudom, ez vállalkozásom legkényesebb pontja, Achilleusz-sarka, és ha a személyiségi, a szerzői jogok oldaláról tekintjük a kérdést, az egész tulajdonképpen vitatható partizánakció. Ha viszont a költői szabadság irányából mérlegeljük a történteket, akkor a kötet talán még jócskán belül esik e szabadság érvényességi körén. Mindezt menet közben, s többnyire inkább az ösztönös megérzés szintjén mérlegelve alakult a – végül ötven főre rúgó – szerzőgárda, beleértve e rendhagyó költői kaland kivitelezőjét. Szúrópróbaként, egy-egy aposztrofált költőtársat azóta megajándékoztam művének „ellenversével” és eddig egyikük sem emelt kifogást. Önként adódó kérdés: miért ötven? Miért nem hatvan vagy száz? A válasz egyszerű: a játékkal tudni kellett megállni. A kötéltánchoz hasonlítható mutatványról úgy tűnt, hogy az ötvenes szám után enyhén szólva öncélúvá válik...

Hogyan jutottál el a kötettel éppen az Irodalmi Jelen Könyvekhez?

- Egyszerűen. Mivel maga Böszörményi Zoltán is szerepelt az érintett költők között, még egy kezdeti szakaszban elküldtem neki a vele kapcsolatban írt „ellenverset”, s magyarázatként röviden vázoltam az ötletet. Nagy örömömre gyors és lakonikus választ kaptam küldeményemre: fantáziát lát az egészben, s ha pontot teszek a végére, kiadója számít rá. És ezzel minden ment a maga mentén...

„Egy kósza gond szívemre lépett”... Egybeolvasva benneteket – a te szövegeid a vendégszövegekkel, úgy tűnik, mintha alig lenne különbség, mintha mind, illetve így együtt a József Attila unokái lennétek... tévednék?

- Ami engem illet, biztosan nem tévedsz, mert ezt az unokaságot, ha akarnám sem tudnám már levetkőzni, de nem is akarom, jól érzem magam ott fészkelni szellemisége közelében. Kedvenc szobrom különben ott ül Budapesten, az Országház mögött, úgy van, a rakpartot fürkésző, örök tűnődésbe bronzolt József Attiláról van szó, s ahányszor arra járok, úgy láttam, mások is örömmel keresik föl. Ami az „együtt”-et illeti, hát abban is lehet valami, ha te így látod, és most már nem is lehet tudni, hogy ez engem vagy végső soron József Attilát igazolja.

Nem ez az első ikerkönyved – Szonda Szabolcs egy időben közel állt hozzád... Versben feleseltetek egymásnak...

- Szabolcshoz most talán még közelebb állok, mint korábban. Egyelőre azonban prózaibb dolgokban működünk együtt. De ikerkönyvünk is lényegesen más volt a mostaninál: az mindkét oldalról vállalt tudatos, időben majdnem szimultán feleselgetés. Meg ráadásnak még rejtezés is, mindenféle botcsinálta költői személyiségek bőrébe. De ha már szóba hoztad: a kaland folytatását tervezgetjük valamilyen formában...

Románból fordítottál, ugyanaz lenne a cél – a társra találás?

- Egyszerűen jó felfedezni, hogy annyi, tőlünk oly sokban különböző ember képes megszólítani bennünket nem kósza szavai, hanem értékteremtő önmaga által. Minden fordítás, minden továbbgondolás az érintettség okán válik fontossá – és ennek semmi köze az angol fonthoz –, elsősorban az én számomra, s ha igyekezetem sikerül, olykor talán az olvasó számára is.

„Poharazgatok magammal” – írod egy helyütt, körülötted mindig nyüzsgés volt...

- Erre csak úgy válaszolhatok érthetően, ha kitágítom a kiragadott idézetet, eképpen:

egy végeérhetetlen szép estélyen
poharazgatok magammal mással
tudom hogy minden pohártól fogy a reményem
örökös alkut kötni az elmúlással

Így talán már az is világos, hogy a szép estélyek tumultusos magánya mennyire álságos tud lenni: azt hiszed, hogy csak úgy nyüzsögnek körülötted az emberek, és kiderül, hogy nem sok közötök van egymáshoz, ha pedig úgy gondolod, hogy lakatlan sziget vagy egy társaságban, szinte biztos, hogy nagyon is szemmel tartanak...

Vélt kalandjaidról írsz a Böszörményi-átiratodban, úgy érzed, nem az igazi életed élted?

- Az idézett passzus a versben egy göcsörtös, gyermekkorba vesző, egykori udvarunkon álló szilvafához kötődik, s kalandos képzelgéseimnek egyetlen fő és univerzális díszlete volt. Egész életemben élénken foglalkoztattak a kalandok, s mert millió és egy körülmény, gátlás, akadályoztatás stb. miatt e vágyaimnak képtelen voltam eleget tenni, mindezt a képzelet síkjára mentettem át. Kimondottan kalandkereső kedvem vezetett el olyan emberek élettörténetét felgombolyítani, akik a maguk során képesek voltak végigvinni egy-egy valódi, élmény- és életszerű, sokszor egész életüket is felemésztő kalandot, ebből született az *Álruhában* című, Mai kalandok műfaj alá besorolt riportkönyvem, amely épp a 89-es rendszerváltás napjaiban került a könyvesboltokba a kolozsvári Dacia jóvoltából, s veszett nyoma, bár itt-ott még fellelhető, fillérekért, ilyen-olyan antikváriumokban. Nekem egyik igen kedves, bár póriasan igénytelen külsejű, könyvem... De éppúgy kalandjaim sorát gyarapítja mostani beszélgetésünk tárgya, a Fontos versek is...

„Már rég a téves úton járva" – írod (Felvonulás)... Magadról beszélsz vagy a közösségről?

- De hát együtt meneteltünk, nem emlékszel? Hiszen ott nagyon, de nagyon sokan voltunk! Azt, hogy ki-ki mit gondolt, amíg némán tartotta az ütemet, én nem tudhatom, bár néha összesúgtunk, jelt is adtunk egymásnak, vigyázva, hogy föl ne tűnjék éberéknek, és biztonságot, már-már védettséget nyújtott az élmény, hogy együtt vagyunk, nem vagyunk egyedül, hogy akkor mindennek így kell lennie, és éppen ez volt az egészben a nagy tévedés, maga a téves út, hogy azt hittük, ki bevallottan, ki bevallatlanul: erőnk, biztonságunk, megmaradásunk a feltétlen hűség fegyelmében lakozik.

Hogyan magyaráznád ezt a sort: „menedék ma minden mi elmúlás" (Hűvös sivár cellában)?

- Éppen úgy, ahogy azt érteni lehet a vers logikája szerint: mármint hogy a nemlét sok esetben nyugalmas pontot tehet az egyén gyötrődéseire. De a versnek van egy utolsó sora is, ami nélkül az előzmények nem értelmezhetők: *„és nincsen ennél nagyobb ámítás"*.

Mintha maga a közösség közösségként is pusztulásra ítéltetett volna: „vitorlabontás közben feltámadt a szél / kezünkből kitépett vásznat kötelet" (A vihar utasai)... Így érzed? Közel húsz évvel a diktatúra megdöntése után is így érzed?

- A valamikori közösségek már nem azok, új közösségek pedig nem léteznek. Érdekcsoportok, falkák vannak. A diktatúra megdöntése pedig, úgy látom és tudom, nem az igazi közösségek létrejöttét tűzte divatosan meglyuggatott lobogójára, csupán csak annyit: *elég volt, így nem mehet tovább!* De hogy és mint legyen? Arról egy szó se esik. Elég csak körbenézni... Mit tudunk ma magunkból, ellensúlyként hozzáadni a jelenlegi káoszhoz, értékválsághoz? Sok esetben csak a magunk zűrzavarát...

Én úgy tudtam, az erdélyi közösségi ember, te meg ezt írod: „Az ember csak önmagában bízhat" (Hűvös sivár cellában). Elkurvult volna a székely?

- Nézd, én a székely(ek)ről így egy pillanatig sem fogalmaznék, s nem csak azért, mert az utóbbi években közöttük élek, elfogadták idegenségemet, másságomat. Tisztelem őket értékelvű hagyományaikért. Nem borulunk ugyan egymás nyakába, de legalább nem keserítjük egymás életét, és ez manapság nagy szó. Tény viszont, hogy egész életem a tisztességbe és igaz eszményekbe vetett hitem megcsalatása, kiforgatása és jégre vitele jegyében telt el,

amiben az én kezem is jócskán benne van, ehhez azonban nem elsősorban a székelyek szolgáltatták a fő muníciót. És itt megint megkérlek, hogy kontextusban értelmezd szavaimat. Ama versbeli cellában pontosan így fogalmazok: „az ember már csak önmagában bízhat */ bár csalódások így is érhetik...” A hangsúly tehát azon van, hogy az ember már önmagában sem bízhat, erre kell igazából rádöbbenni...*

Fennköltés pári keveredik legjobb verseidben. Például: „előttük a Nagy Erdélyi Tarság / Nép nyelvén szólva méginkább: szarság” (Iraki katonák a Tarságon)

- A nem éppen szalonképes szójáték szinte magától kínálkozott fel, kár lett volna földön heverni hagyni. Meg aztán, kijózanítóként kell néha egy-egy keresetlen otrombaság, mely ellentételezi az ember az iránti vágyát, hogy túlontúl eldobja magát. Olyan ez, mint az akasztófahumor: megóv a hamis hősiességtől és mindent az elviselhetőség, az át-, sőt a túlélhetőség fényébe von.

Félek még megérteni is... te magad hogyan magyarázod: „pusztulásunk maga a győzelem” (Mindenek és senkik)?

- Ez egy igen keserű, de reális helyzetdal: a nemzedékemé, azoké, akik még életben vannak belőle és egyszerűen nem hajlandók, mert nem tudják átfesteni magukat azzá, amik sose lehetnek és nem is akartak lenni. Valószínű, hogy ha rajtunk múlik, nem éppen ezt a sorsot szánjuk magunknak, mint amit megélnünk adatott, de igazából mi azokért felelünk, akiket magunk helyett tovább indítottunk, akik számára sorsot jelöltünk ki. Én úgy látom, hogy nemzedékem eltűnése-félreállítása-félreállása vagy besimulása a ma dzsungelébe valakiket a győzelem mámorával ajándékoz meg – váljék egészségükre!

„Szétfőtt a jó s a rossz összevegyülvén...” (Mi fő az álomfazékban?) Talán nem verseket kellene átírni, hanem új etikát írni, új Jézust találni, miért nem a Bibliát írod át, Gabi?

- Senkit nem akarok megsérteni, nekem a Biblia igen tiszteletre méltó kultúrtörténeti tett, amit, akárcsak a jó törvényeket, és ennyiben szentírásként is elfogadom, nem átírni, nem örökösen toldozni-foldozni, rágicsálni, idézni vagy kommentálni kell, hanem egész egyszerűen – betartani.

És akkor most átírtad „önmagad”? Nem az utolsó poémára gondolok, melyet egy Cseke Gábor-vers váltott ki belőled, hanem a kötetre... Tíz-húsz évvel korábban született szövegeid dísztelenebbek, de kevésbé keserűek voltak... melyik változat az érvényes?

- A keserűséggel úgy van az ember, hogy az évek teltével-múltával bizonyos tapasztalatok – például: csalódások, pofonok, döbbenetek, belső leszámolások, meghasonlások stb. – lerakódnak a szervezetben, a tudat mélyén és egy idő után uralomra törnek bennünk. A velük való belső viaskodásban születnek a Fontos versek-hez hasonló szövegek. És ne feledd, a kötetnek van egy magyarázó mellékcíme is, az, hogy *Lírai tőzsde*. 49 különböző hang, másféle üzenet, tanulság van még jelen az enyéim mellett, amelyek önmagukban is mind-mind érvényesek és immanensek. Ami egyben válasz arra is, hogy „melyik változat az érvényes”. Piacgazdaság van, nem? Hát amit éppen jobban jegyeznek – ha jegyeznek...

„...ettől valahogy egyre inkább költőnek érzem magam...”

Cseke Gábor: Lírai tőzsde: FONTOS VERSEK. Irodalmi Jelen Könyvek, Arad. 2006.

Miért éppen Lírai tőzsde? Tőzsdén lenni, belevetni magunkat a forgatagba, nyomon követni az áruk és értékpapírok áremelkedését illetve csökkenését, szemlélni a dinamikus ármozgást, mely váratlanul juttathat hihetetlen anyagi gazdagsághoz vagy pillanatok alatt sodorhat a csőd szélére egész vállalatokat... Ugyanilyen logikára épülnek a versenyek is, győzzön az értékesebb, a jobb. A versenyszellem minden területen motiválja az embereket, miért ne lenne ez így az irodalom keretein belül is? Hajdanán a költői versenyeken osztogatták a babérkoszorúkat a tehetséges versfaragóknak, később a tudós irodalmi társaságok hirdettek meg nem csekély pályabér fejében pályázatokat, napjainkban is egy-egy pályázati kiírás mozgósítja az alkotókat a „megmérettetésre”.

E kötet megidézi a költői versenyek játékszellemét, a tőzsde kavargó világát, megkonstruálva egy olyan nézőpontot, melyben a költemények értéket képviselnek, az írott versek mint értékpapírok... Miért olvasunk irodalmat? Mert ez is szenvedély. E kötet példája egy személyes irodalmi viszonynak: a vers hatása az olvasóra – és ennek az olvasói élménynek a realizációja e „gyűjtemény”.

A kortárs magyar irodalomban nem meglepő egy-egy mű parodisztikus, ironikus átírása, egy-egy adott költő stílusában való alkotás sem szokatlan jelenség. Ez esetben viszont nem az irónia vagy a parodizálás hozza létre a verset, hanem a költői versengést, feleselést megidéző szituáció megteremtése. A kötet összesen száz verset tartalmaz (komplex egység, teljesség?), vagyis ötven „megmérkőzést” a líra világában.

A párversekben észlelhető az a lüktetés, amelynek következtében úgy gondolom, nem az inspiráció, téma hiányából nyúl a szerző más költők verseihez, hanem mert más költők versei továbbéltek benne az élmények és a gondolatok szintjén addig, amíg ezek felszínre törhettek, válaszversekben megfogalmazódhattak.

Olyan ez a kötet, mint egy személyes antológia: „a magyar költészet tárházában lapozgatva keresem a feleselésre, kiegészítésre vagy továbbgondolásra szólító darabokat. E számomra Fontos verseknek ítélt gyűjteményből adok át kétszer ötvenet a nyilvánosságnak.” – Cseke Gábor vallomására a kötet első lapjain bukkanunk.

A kötet szerkezete is az irodalomhoz, más költők verseihez való személyes hozzászólást, viszonyulásmódot hivatott szemléltetni. A „versenytárs” alkotását elolvasva annak alapvető biografikus adatait, majd Cseke Gábor és az illető költő közötti viszonyt ismerhetjük meg, megtudhatjuk (de főleg párhuzamosan olvasva a két költeményt), hogy milyen volt a „minta/forrás”-vers asszociációs és inspirációs tere, milyen motívumok, gondolatok ragadták meg költőnket.

Az alapötlet jó, benne lenni az irodalomban, saját nyelvére átültetni korábbi versek gondolatvilágának töredékeit, ez olyan, mint végigszáguldani egy élménycsúszdán. Sikeres-e ez az eljárás? Mindenképpen érdekes, s ha kontextusuktól függetlenül olvasnánk a Cseke-verseket, akkor is találnánk bennük értéket és értelmet. Mintha leigazolhatóvá tenné saját gondolatait, megmutat egy lehetséges olvasási és szövegértési módot, akár napjaink kritikai gondolkodásának egyik módszer-alkalmazása is lehetne.

A kötet előszavában kijelölt feleselés-magatartás uralja a verseket. Legszembeötlőbb eszköz ennek igazolására a párversek címeinek ellentétező, néha már ellentmondásos kapcsolata. Néhol azonos jelentésmezőből válogatja a szavakat, például nóta-virrasztó, hős-túlélő; máshol képiségében lesz degradálódó (képeslap-kórlap), inesztétikus, már-már vulgarizmusba hajló. A forrás-vers képeit más helyzetbe, más viszonykonstellációkba transzponálja, így azok új „életre" kelnek, áthatva egy más kor nyelvi meghatározottsága, képi értelmezhetősége által. Máskor elcsúsztatja az időzónákat, de a lírai alaphelyzetet megőrzi: Hajnal a torontói metrón – Éjfél előtt a torontói metrón. Arra is akad példa, amikor egy nézőpontváltás eredményezi a replika-verset: (Ennyi maradt...) – Jéghegy te mindenünk esetében.

Kiket szólaltat-vonultat fel könyvében? Tematikájukban eléggé heterogén költeményeket válogatott egybe, emberi boldogulástól hazaszeretetig változatos a skála: talán a magány a leggyakrabban előforduló motívum. Cseke Gábor e kötetben nagyobb gyakorlatot, hozzáértést tanúsít a szabad verseiben, a forma kötetlensége a vers intellektuális szférájára irányítja a figyelmet, mintegy láncreakciót váltva ki: írás-olvasás-írás folyamatát. (Ezt persze egy kritika is folytathatja...)

Antológiának neveztem, személyes indíttatásból megszerkesztett irodalmi ízelítő a kötet ismertebb és kevésbé ismert szerzők műveiből. Kisebb spektrumú körképet nyújt az irodalomról, helyet biztosítva kisebbségi létformában élő és alkotó költőtársainak is. E körutazás jellegzetessége, hogy utolsóként önmagát szólaltatja meg, rájátszik a feleselés-szituációra: saját versének átírásával zárja a költői játszmát. Ezzel a lépéssel beleírja magát saját maga szerkesztett kötetébe, mintegy legitimálva is irodalmi pozícióját. Már kíváncsian keressük biografikus adatait: „Magamról annyit: 1941. július 29-én születtem Kolozsváron mint magyar állampolgár, és most már minden bizonnyal a XXI. században hunyom le végleg a szemem, román állampolgárként. Csíkszeredában élek (Hargita megye). A két dátum és minőség közötti űrt igyekeztem hasznosan kitölteni. Egyesek szerint sikerült." (124. oldal)

A két záró Cseke-vers lírai alaphelyzete a múltra való reflektálás, a Vezeklésben ez egy önkéntes tevékenység, míg a Vallató éjszakában a kihallgatás kontextusa elevenedik meg. A második versben kibomlik a fenyegetettség érzése, a gyáván gyötrődés a fásult, falra néző szem képébe íródik át. Analóg képek: az álom, katona, szennyes hajnal-virradat.

Ki kompetens dönteni egy műről, arról, hogy mi a jó irodalom? Mindenekelőtt az/azok, akik kreatívan mozognak a versek szférájában, alkotók/értelmezők. A versek közötti átjárhatóság, párbeszéd egy ilyen játékhelyzetben igazán érdekesen alakulhat, a költő pedig egyre intenzívebben élheti meg az alkotás folyamatát.

Pavelka Orsolya Petra

Cseke Gábor lírai tőzsdéje

Cseke Gábor legújabb verseskötetének két címe közül első ránézésre aligha lehetne eldönteni, hogy melyik áll főbb helyen. Talán a Lírai tőzsde a kötetadó főcím, a másik a Fontos versek alcímként társítható e szokatlannak tűnő költői vállalkozás értelmezéséhez. Ebben fölöttébb megerősítést nyerhet a fülszöveget „legelésző", mert hamar rájön, hogy nem csupán költői kalandozások gyűjteményeként veheti kezébe a könyvet. Jóval több annál, hiszen Cseke a poétikai pálya grundjain mérkőzik meg, többnyire kortárs magyar pályatársaival, s írja meg magára szabott változatait. Mégpedig ötven költőről, a kötet végén saját magát is céltáblának állítva. Akár feleselő, ellenverseknek is mondhatnánk a szerinte „megdézsmált" költőktől, általa kiválasztott költeményekre írt változatokat. Amolyan feleleteknek vagy ikerverseknek, az immár klasszikus és a kortárs költők mondolataira – akarom mondani módozatoknak, amire csak olyan kaliberű, a poétai mezőn igencsak járatos míves költő képes, mint Cseke Gábor. A válaszversek bizonyságai annak, hogy a költészet bármely vértezetében igen jól érzi magát, s akár visszavágásra is provokálhat. Kicsalhatja fedezékéből kiszemelt „áldozatát". Előnyére szolgál, hogy sokakkal közülük baráti, sorstársi kapcsolatot ápol(t), tart fenn most is, vagy reminiszcenciák, olvasmányemlékek fűzik hozzájuk, melyeket nem hagyhat feledésbe merülni. Nem tagadva el azt sem, hogy kikkel szemben érzi, hogy törlesztenivalói (is) vannak a lírai tőzsdén. Mert a versnek is van/lehet árfolyama, mely nem pénzben, hanem eszmei értékben mérendő. Ez kitűnik a számára kiválasztott versek alatt olvasható lábjegyzetekből is...

A versek megértéséhez igazi kulcsot ad az olvasó kezébe azáltal, hogy megindokolja, mi késztette e költői vállalkozásra. Nem véletlenül kezdődik a kötet a néhai marosvásárhelyi költő, Szőcs Kálmán, Istenem, telefonálj! című versének, általa értelmezett változata megírásával. A templomban Händel muzsikájába belecsengő mobiltelefon olyan mélyrétegeket mozgat meg benne, a néhai pályatársra való emlékezés olyannyira szíven üti, hogy nem hagyhatja válasz nélkül a sekrestye mélyéről jövő költői sugallatot. Rögtön megtalálja a Szőcs-költemény ellenvers formáját is. Innen kezdve már csak a költőket kell megválogatni ahhoz, hogy működjön az egész. Jószerint ez remekül sikerül is Csekének, ötven költő esetében.

Kristó Tibor

Cseke Gábor – Született 1941. július 29-én Kolozsvárott.

Újságíró, költő, író. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán végzett (1962), 1962 és 2005 között az Ifjúmunkás, az Előre, majd a Romániai Magyar Szó belső munkatársa. Főbb munkái: *Déli harang* (versek, 1967; http://mek.oszk.hu/07800/07833), *Elveszett birtokok* (versek, 1969; http://mek.oszk.hu/07700/07758), *Tornác* (próza, 1970), *A tuskó* (gyerekregény, 1979), *Érzelmes levelek* (regény, 1980; http://mek.oszk.hu/07800/07823), *Ellenállás* (versek, 1980; http://mek.oszk.hu/07700/07749), *Bármely rendelést vállalok* (regény, 1982), *Az ítélet születése* (versek, 1983; http://mek.oszk.hu/07800/07844), *A megtalált kulcs* (elbeszélések, 1989), *A bozót* (regény, 1989; második, átdolgozott kiadás 2008), *Álruhában. Mai kalandok* (riportok, 1989), *Kölcsönsorok. Mai román költők* (2005), *Tükörterem* (válogatott versek, 2005), *Lírai tőzsde. Fontos versek* (2006). *Csöndfűrész zenéje* (Álmodott versek, 2008; http://mek.oszk.hu/07800/07892), *Székelyföldi malmok nyomában* (Pro Print, 2008; Ádám Gyula fotóművésszel közösen); *Jelentések – magamról. Emlékezés ellenfényben* (Polis, 2009). Internetes művei: *Öböl* – versek egy fotógyűjteményhez (http://irodalom.elender.hu/obol), *Színes kenguru* – Ötven fénykép és ugyanannyi vers a gyermekkorból, Mircea Florin Şandruval közösen (http://mek.oszk.hu/02300/02354), *Milos könyve* – napló (http://cseke.atw.hu/milos); *Révkalauz*. Szigorúan válogatott versek 1967-2008 (http://mek.oszk.hu/07700/07743); *Fehér titok. Mai kalandok* (riportok; http://mek.oszk.hu/07700/07778); *Futóbolond. Három történet* (http://mek.oszk.hu/07700/07744); *A tolószék utasa* (versfüzér, http://mek.oszk.hu/07800/07843).